

Det viser sig, at dér, hvor de ældre har en valgmulighed, er der også større tilfredshed blandt de ældre. Vi ser det bl.a. i Odense, hvor man jo har lavet nogle forsøg i et par områder, og nu er man gået over til generel valgfrihed i kommunen, og tilfredsheden er stigende. Vi ved også, at i de kommuner, hvor man lader private firmaer være med til at udføre opgaver, vil kommunen forlange den kontrakt overholdt, som den har indgået med det firma, det drejer sig om.

Det vil altid være bedre, at der er en konkurrence inden for de enkelte områder; i den sidste ende vil det både give en bedre kvalitet af den ældrepleje, der bliver udført, og det vil også give en større tilfredshed for de ældre, så derfor håber vi, at lovforslaget vil blive vedtaget ved tredje behandling.

Hermed sluttede forhandlingen, og lovforslaget overgik derefter til tredje behandling.

Afstemning

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Anden behandling af lovforslag nr. L 92: Forslag til lov om ændring af lov om udstykning og anden registrering i matriklen samt lov om landinspektørvirksomhed m.m. (Privatisering af de sønderjyske landinspektørkontorer).

Af by- og boligministeren (Jytte Andersen).
(Fremsat 18/11 98. Første behandling 2/12 98. Betænkning 2/2 99).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget overgik derefter til tredje behandling.

Afstemning

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

5) Forespørgsel nr. F 16:

Forespørgsel til udenrigsministeren:

»Hvad kan regeringen oplyse om den danske regerings holdning til planerne for ændret struktur og strategisk koncept for NATO og regeringens forhandlingslinje op til og under NATO's topmøde i Washington i april 1999?«
Af Holger K. Nielsen (SF) m.fl.
(Forespørgslen anmeldt 26/11 98. Fremme af forespørgslen vedtaget 2/12 98).

Begrundelse

Holger K. Nielsen (SF):

Som bekendt fylder NATO 50 år i år, og der er planlagt et topmøde i Washington sidst i april måned, hvor NATO-landene skal drøfte NATO's fremtidige rolle.

I andre lande har der faktisk været en del politisk debat om de tanker, der er om det fremtidige NATO. Den debat har vi kun i ringe omfang haft her i Danmark og i det danske Folketing, og fra SF's side har vi følt, det ville være naturligt, at vi tog den debat her i Folketinget.

Vi håber også, at sagen kan følges op af en yderligere diskussion efter forespørgselsdebatten i dag, og i hvert fald ser vi frem til, hvad regeringen har at svare på spørgsmålet om NATO's fremtidige rolle, og hvad regeringen vil i de forhandlinger, der er op til Washington-topmødet i april måned.

Besvarelse

Udenrigsministeren (Niels Helveg Petersen):
Jeg hilser denne mulighed for at diskutere opspillet til NATO-topmødet i Washington i april i år meget velkommen. Dette topmøde markerer NATO's 50-års-jubilæum, og topmødet har

en omfattende dagsorden, hvor det strategiske koncept indgår som et blandt flere elementer.

Det strategiske koncept bliver ikke det eneste offentligt tilgængeligt dokument, som vedtages på topmødet. Foruden den traditionelle topmødeerklæring er det forventningen, at NATO's stats- og regeringschefer vil vedtage et såkaldt vision statement, et visionspapir for NATO's rolle i det 21. århundrede. Der bliver tale om et kortfattet og forhåbentlig let tilgængeligt dokument, som vil præsentere NATO's bidrag til skabelse og sikring af fred og stabilitet også i fremtiden, og jeg forventer, at betydningen af et stadig tættere samarbejde mellem NATO og EU og mellem NATO og OSCE vil blive understreget. Det er i et tæt, løbende samspil mellem disse organisationer, at kimen til et mere fredeligt og stabilt Europa ligger.

Topmødet som helhed vil komme til at handle om det nye NATO. Det forhold, at Polen, Tjekkiet og Ungarn i Washington for første gang deltager i et møde på politisk niveau som fuldgyldige medlemmer, er i sig selv udtryk for et nyt NATO – et NATO, der aktivt bidrager til at skabe et stabilt, helt og udelt Europa.

Gennem NATO er der siden Murens fald skabt en række tætte samarbejdsrelationer på tværs af de tidligere skillelinjer i Europa. Det er bl.a. sket gennem partnersamarbejdet med mere end 25 central- og østeuropæiske lande, skabelse af særlige samarbejdsfora for Rusland og Ukraine og ikke mindst gennem den fortsatte udvidelsesproces. Ikke kun Polen, Tjekkiet og Ungarn står umiddelbart foran optagelse, men det er også fastslået, at flere lande på længere sigt vil følge efter. Ikke mindst Danmarks indsats har betydet, at medlemsperspektivet er fastholdt for de ansøgerlande, der ikke kom med i første omgang.

På Madrid-topmødet i juli 1997 udtalte NATO-landenes stats- og regeringschefer, at alliancen i de kommende år forventer at invitere flere lande, som har viljen og evnen til at påtage sig ansvaret for og forpligtelserne af et medlemskab. I Madrid blev det samtidig besluttet at gennemgå udvidelsesprocessen allerede på Washington-topmødet. Der vil næppe blive udstedt yderligere invitationer allerede til april, men der vil alligevel være gode muligheder for at træffe beslutninger på topmødet om en række foranstaltninger, som kan sikre en effektiv fortsættelse af udvidelsesprocessen.

Fra bl.a. dansk side er der stillet forslag om en særlig pakke af aktiviteter for ansøgerlande-

ne med henblik på at give disse lande bedre muligheder for at forberede et fremtidigt medlemskab; det gælder også for de baltiske lande. Jeg er overbevist om, at netop de baltiske lande vil vide at drage nytte af sådanne muligheder og dermed fortsætte processen hen mod et stadig tættere forhold til NATO, og Danmark vil fortsætte med at støtte de baltiske lande i disse bestræbelser med NATO-medlemskab som målsætning.

Også partnersamarbejdet med central- og østeuropæiske lande vil blive udbygget i de kommende år; bl.a. ventes et oprindelig dansk forslag om at skabe et politisk-militært rammedokument for partnerlandenes inddragelse i NATO-ledede PfP-operationer at blive vedtaget på andendagen, hvor NATO og partnerlandene i EAPC – Det Euro-Atlantiske Partnerskabsråd – vil drøfte partnersamarbejdets fremtid. Herigennem skabes mulighed for yderligere inddragelse af partnerlandene i planlægning og gennemførelse af sådanne operationer, og fredsstøttende operationer uden for NATO's område vil i fremtiden efter al sandsynlighed foregå med aktiv inddragelse af partnerlande. Det har vi allerede set i den NATO-ledede SFOR-operation i Bosnien.

Et andet dansk inspireret initiativ er udarbejdelsen af et såkaldt koncept for multinationale styrkeformationer bestående af styrker fra både NATO og PfP-lande. Disse og andre initiativer vil indgå i en samlet PfP-pakke, som forhåbentlig ligeledes vil blive vedtaget på topmødets EAPC-del. Det er vigtigt, at PfP-samarbejdet forbliver ambitiøst og relevant både for lande, der har udsigt til egentligt medlemskab af NATO, og for lande, der ønsker en løser tilknytning til alliancen. En PfP-pakke fra topmødet kan bidrage til dette.

NATO's beslutning om at opdatere det strategiske koncept blev truffet på Madrid-topmødet i 1997, og det nuværende koncept er fra 1991. De mange begivenheder efter Berlins murens fald viste allerede i 1991, at de kunstige mure ned igennem Europa kunne brydes ned, men andre konflikter brød ud, og endnu flere ulmede. Borgerkrigen i det daværende Jugoslavien satte Balkanområdet i brand, og Kaukasusområdet blev ramt. Et nyt Europa var på godt og ondt under dannelse.

Den strategi, som NATO lagde frem i november 1991, afspejlede netop denne udvikling. Det væsentligste hovedpunkt i strategien var, at NATO nu ikke længere betragtede et massivt

og omfattende angreb østfra på alliancen som sandsynligt. Den direkte militære trussel var forsvindende lille. Man talte i stedet om nye risici på grund af politisk, økonomisk og militær ustabilitet i NATO's nærområder, og for første gang blev strategien også offentliggjort – i sig selv et vigtigt signal om nye tider i Europa.

NATO's hovedopgaver skulle med strategiens egne ord være: For det første at udgøre et grundlag for stabil sikkerhed i Europa; for det andet at tjene som transatlantisk forum; for det tredje at afskrække og forsvare imod enhver trussel og for det fjerde at opretholde den strategiske balance i Europa. Disse kernefunktioner har siden været vigtige omdrejningspunkter for NATO's virke, men tiden er nu kommet, hvor strategien trænger til at blive opdateret. Godt nok er centrale dele af strategien stadig gyldige – det gælder NATO's hovedopgave, det kollektive forsvar, og betydningen af de transatlantiske bånd, og det gælder også de nukleare dele af strategien – men andre dele er helt åbenlyst forældede, og her må en helt ny tekst skrives. F.eks. er Rusland slet ikke nævnt i strategien – i 1991 talte man stadig om Sovjetunionen – og omtale af NATO's vidtforenede samarbejdsprogram med de central- og østeuropæiske partnerlande og mange andre nye initiativer siden da mangler i sagens natur også. Alt det nye NATO skal med andre ord sættes ind i en ny sammenhæng.

NATO's kernefunktion vil fortsat være det kollektive forsvar af alliancens medlemslande; denne gensidigt forpligtende sikkerheds garanti er alliancens egentlige fundament. Den er også et centralt element i den transatlantiske solidaritet, altså det tætte samarbejde mellem de nordamerikanske medlemmer USA og Canada og de europæiske medlemmer af alliancen. Samtlige allierede prioriterer denne forbindelse højt, og for Danmarks vedkommende er den noget grundlæggende for vort NATO-engagement.

Derudover skal strategien naturligvis identificere de risici, som alliancen står over for ved tærsklen til det 21. århundrede. Lykkeligvis kan det konstateres, at Danmark og de øvrige landes sikkerhedspolitiske placering i dag er væsentlig gunstigere end for 10 år siden. I dag er der ingen direkte militær trussel rettet mod NATO, og derfor bør NATO tilpasse sine kernefunktioner, sine hovedopgaver.

Alene strategiens omtale af opretholdelse af den strategiske balance i Europa lyder som no-

get fra en fjern tid. Bare at tale om strategisk balance i Europa ville forudsætte, at man fortsat opfattede Europa som delt mellem to modsatte rettede poler; men sådan ser jeg slet ikke Europa af i dag, og det gør mine kolleger i NATO-kredsen heller ikke. At de tidligere Warszawapagtlande Polen, Tjekkiet og Ungarn optages i NATO inden længe, at NATO holdes åben for andre europæiske demokratier uanset deres geografiske placering, og at NATO har etableret et tæt samarbejde med de central- og østeuropæiske lande i Pfp, EAPC, NATO/Rusland-Rådet og NATO/Ukraine-Kommissionen, viser, at der er sat punktum for den tidligere opdeling af Europa.

Men de nye konflikter, som fulgte med afslutningen af den kolde krig, har stillet NATO over for nye risici, som man må forholde sig til. Det drejer sig bl.a. om spredning af masseødelæggelsesvåben, og det problem har desværre fået fornyet aktualitet med Indien og Pakistans atomprøvesprængninger i maj sidste år. Derudover drejer det sig først og fremmest om de potentielle konflikter uden for selve NATO's område, der knytter sig til spørgsmål om grænser og minoriteter og om politisk, økonomisk og social usikkerhed.

NATO vil også i fremtiden komme til at stå over for udfordringer af denne type, og i forbindelse med håndteringen af sådanne kriser vil NATO's opgaver kunne spænde vidt, lige fra nødhjælp til indsættelse af kamptropper. At NATO også skulle kunne løse sådanne opgaver stod ikke klart, da den eksisterende strategi blev lavet for godt 7 år siden, men at NATO siden med succes har gjort det viser, hvor meget verden – og NATO – har ændret sig i den mellemtiliggende periode. Det skal selvfølgelig afspejles i den nye strategi.

Effektiv indretning til løsning af nye opgaver kræver smidiggørelse af NATO's strukturer, og en ny, slanket kommandostruktur indgår som et element heri. Mobile, multinationale værnssælles indsatsstyrker – i NATO-jargon CJTF – er en anden vigtig nydannelse, som øger alliancens muligheder for at varetage krisestyringsopgaver uden for NATO's eget område. Også dannelse af såkaldte multinationale formationer bestående af en blanding af NATO- og Pfp-styrker indgår i overvejelserne frem imod topmødet.

Danmark støtter naturligvis fuldt ud, at NATO's evne til at løse krisestyringsopgaver styrkes yderligere, og at betydningen af de nye

opgaver reflekteres i det strategiske koncept på passende måde. Alliancens engagement i samarbejde med lokale og internationale organisationer samt andre lande kan være den afgørende forskel mellem krig og fred, mellem anarki og orden. Det er i hvert fald en af mine egne konklusioner efter de tragiske begivenheder i det tidligere Jugoslavien. Her anvendes militære aktiver til støtte for civile og politiske formål, og vi skal vide at drage nytte af de erfaringer, vi har fået.

Men NATO hverken kan eller skal påtage sig rollen som global politibetjent. Det er FN's opgave, og NATO spiller en meget vigtig rolle i at støtte FN i denne funktion. Derfor vil en del af grundlaget for NATO's løsning af krisestyringsopgaver uden for sit eget område være en tilstrækkelig international legitimitet, typisk i form af et mandat fra FN eller OSCE. Spørgsmålet må håndteres fleksibelt på grundlag af en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde, men NATO-landene bør ikke frasige sig muligheden for at hjælpe andre, f.eks. ud fra humanitære grunde, sådan som vi har set det i Kosovo.

NATO og Danmark har behov for fleksibelt at kunne vurdere hver enkelt situation. Det må være tilfældet, både hvad angår spørgsmålet om det legale grundlag for ikke-artikel 5-operationer, og hvad angår spørgsmålet om, i hvilket geografisk område NATO skal kunne agere. Dette vil også skulle afspejles i den nye strategi.

Det vil også være nødvendigt at se på rollefordelingen mellem Europa og USA. Jeg forventer, at den europæiske profil i NATO vil blive styrket i de kommende år, og det er en helt naturlig udvikling efter afslutningen af den kolde krig. Både udviklingen af den europæiske sikkerheds- og forsvarsidentitet ESDI inden for rammerne af NATO og det fransk-britiske forslag om en europæisk forsvarsdimension peger i retning af, at Europa i højere grad end tidligere vil kunne løse krisestyringsopgaver, altså såkaldte ikke-artikel 5-opgaver. Danmark støtter naturligvis en sådan udvikling, som må finde sted i forståelse med vore atlantiske partnere, for udviklingen af en europæisk profil må selvsagt ikke ske på bekostning af NATO.

Alt i alt forventer jeg, at vi på topmødet i Washington kan vedtage en strategi, der giver ret godt grundlag for NATO's fortsatte bidrag til sikkerhed og stabilitet i det euroatlantiske område. De hidtidige drøftelser har vist, at vi med den eksisterende strategi som et springbræt har gode muligheder for at nå frem til en

strategi, der kan bære NATO vel ind i det 21. århundrede.

Forhandling

Holger K. Nielsen (SF):

Jeg siger tak for svaret fra ministeren og er helt enig i, at vi står med en diskussion, der er vigtig.

Vi står med en organisation, NATO, der jo arbejder under fundamentalt andre vilkår, end da den blev stiftet for 50 år siden. Dengang var den entydigt en forsvarsorganisation, som var en konsekvens af øst-vestkonflikten. Det var Warszawa-pagten over for NATO, og trussel-spillet var entydigt defineret af den kolde krig.

Vi står i dag i en helt anden situation efter Murens fald. Det tog man bestik af med det nye strategiske koncept fra november 1991, udvidelsen af NATO er en del af denne forandring, og på topmødet i Washington vil man yderligere lægge op til ændringer.

Jeg skal starte med at sige, at det jo er et problem, at vi ved så lidt konkret om, hvad det er, der skal diskuteres. Der er fløjet forskellige ideer gennem luften, og der kan godt være behov for, at vi andre, der ikke sidder i regeringen, får lidt mere konkret informationer: Hvad er der på dagsordenen, og hvad skal der diskuteres? Derfor også debatten her i dag.

Vi har hørt om den såkaldte triple crown-idé, som den er blevet kaldt, og som regeringen mig bekendt er blevet orienteret mundtligt om, men ikke skriftligt. Den går på, at der skal være en mere klart defineret rollefordeling mellem NATO, EU og OSCE. Vi afviser ikke på forhånd nogle mere klart definerede roller, men finder det i hvert fald vigtigt, at der også bliver en klar definering af, hvordan FN skal indpasses i det system.

Uklarheden omkring FN's rolle bliver yderligere fremtrædende, når man ser på de ideer fra amerikansk hold, der har været om ændringer af NATO. Mest kendt er den rapport, der er fremlagt i NATO's parlamentarikerforsamling af senator Roth, hvor senator Roth har ideer til en ganske omfattende ændring af NATO's måde at fungere på. NATO skal i højere grad kunne operere uden for sit eget område uden nødvendigvis at have FN-mandat til det, og hvor NATO indtil nu har været en forsvarsorganisation, der skulle forsvare territorier i NATO-området, skal den nu i højere grad ope-

re på baggrund af interesser og værdier. Og hvad er så det?

I hvert fald kan man sige, at det giver nogle helt nye betingelser for relationerne mellem NATO og FN, og det synes jeg vi er nødt til at diskutere nærmere. Når man siger, at man skal kunne forsvare værdier, hvem skal så definere, hvad det er for værdier, NATO skal operere ud fra, hvis det ikke skal være FN?

I det hele taget ligger der i de tanker om, at NATO skal kunne operere som en verdenspolitibetjent uden nødvendigvis at have et FN-mandat, tendenser til en meget farlig undergravning af hele FN-systemet, hvor USA ligesom selv kan bestemme, hvor man vil hen, og at det ikke sker på baggrund af et FN-mandat. Vi ser nogle tendenser til det i Irak og i Kosova, og vi har været kritiske over for de aktioner. Men hvis man ligefrem vil gøre det til et fast princip, at NATO skal kunne operere uden et klart FN-mandat, bliver det i allerhøjeste grad et problem, og det er vigtigt, at der fra dansk side bliver givet et modspil på et meget tidligt tidspunkt.

Der har også være andre ideer på dagsordenen; den tyske udenrigsminister Joschka Fischer har eksempelvis foreslået, at NATO i forbindelse med topmødet i Washington burde give afkald på førstegangsbrug af atomvåben. Man kan sige, at det er en idé, som ikke mindst Socialdemokratiet og Det Radikale Venstre sloges for, da de var i opposition i 1980'erne. Det var jo i høj grad det, som var grundlaget for den diskussion, der var i 1980'erne om den sikkerhedspolitik, der blev ført, og om NATO skulle give afkald på førstegangsbrug af atomvåben.

Nu har den tyske udenrigsminister foreslået det, og desværre har vi fået en negativ melding fra den danske regering: Man vil ikke støtte Joschka Fischer. Men hvorfor ikke det? Er det ikke i dag lige så meget som i 1980'erne relevant at gå ind for en politik, som vil give afspænding i hele Europa, og som giver signaler om, at vi er villige til at skære ned, at vi er villige til ikke at bruge atomvåben første gang? Vi synes det, og vi synes, det er fantastisk vigtigt, at der bliver satset på at skabe et europæisk sikkerhedssystem, hvor vi kommer væk fra de gamle militære trusselsbilleder og får stabilitet og samarbejde.

Her påhviler der de vestlige lande et særligt ansvar, men der påhviler os også et ansvar for, at FN ikke bliver undergravet, at vi holder fast i

et system, hvor det er FN, der definerer de folkeretlige principper, som vi opererer under i sikkerhedspolitikken. Det vil sige, at i det omfang, der skal være militære aktioner, skal det være på baggrund af et FN-mandat, og derfor vil jeg godt fremsætte følgende:

Forslag til vedtagelse

»Idet Folketinget henviser til NATO-traktaten – i særlig grad § 5 og § 7 – opfordres regeringen til i forhandlingerne om NATO's fremtidige rolle at sikre, at NATO også fremover kun kan operere uden for NATO-området, hvis der foreligger et mandat fra FN's Sikkerhedsråd.« (Forslag til vedtagelse nr. V 28).

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag til vedtagelse: (Se ovenfor). Dette forslag indgår herefter i forhandlingen.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

I Enhedslisten synes vi, det er et fornuftigt forslag til vedtagelse, som SF her fremsætter. Vi vil selv fremsætte et, som er mere omfattende og omfatter flere punkter, som vi også mener er relevante for debatten, men vi synes, det her er væsentligt.

Jeg har kun ét spørgsmål til hr. Holger K. Nielsen om ordene »også fremover«, som står i forslaget til vedtagelse. Vi kunne læse dem sådan, at man, hvis man vedtager forslaget, dermed godkender, hvad NATO tidligere har gjort, tidligere har foretaget sig, og det ønsker vi ikke. Det tror jeg heller ikke er hensigten, men jeg vil blot gerne have hr. Holger K. Nielsen til at præcisere, at det ikke er hensigten, men at hensigten er, at NATO ikke må blive tillagt beføjelser til at handle uden for sit område uden FN-mandat. Hvis det er tilfældet, stemmer Enhedslisten gerne for vedtagelsen.

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

Meget tyder på, at hr. Holger K. Nielsen og hans parti har udarbejdet sit forslag til vedtagelse uden at kende udenrigsministerens tale her i dag, og det er jo helt o.k. Men det er jo helt oplagt, at den foreslåede tekst er i lysende modstrid med de udtalelser, udenrigsministeren kom med, hvor han godt nok sagde, at det

ville være typisk, at der foreligger en godkendelse – enten fra FN eller fra OSCE – men også gjorde en del ud af, at der skulle kunne handles fleksibelt alt efter situationens art, omfang osv.

Jeg synes, hr. Holger K. Nielsen slap alt for let fra sin tale på forespørgernes vegne ved at sige det modsatte af udenrigsministerens erklæring i sin vedtagelsestekst, men slet ikke argumentere for, hvorfor han mener, at det, udenrigsministeren har sagt om disse ting, skulle være forkert. Det hørte vi ikke noget om.

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

Først til hr. Keld Albrechtsen: Det skal fortolkes sådan, at vi hele tiden har ment, at folkeretligt er det sådan, at man kun kan operere uden for området med et FN-mandat. Sådan mener jeg det hele tiden har været, og sådan skal det fortsat være.

Så til hr. Arne Melchior, der sagde, at det er i lysende modstrid med, hvad der kom fra udenrigsministeren. Det ved jeg såmænd ikke om det var, for jeg tror, at de fleste her i Folketinget, inklusive hr. Arne Melchior, er enige om, at det er vigtigt at opretholde FN's legitimitet, at opretholde et internationalt system, hvor FN spiller den afgørende rolle, når man skal definere, hvordan man skal gribe ind militært. Hvis man læser FN-Traktaten, hvis man læser NATO-Traktaten, så er der ingen som helst tvivl om den rolle, der i dag tillægges FN's Sikkerhedsråd. Det er der ingen som helst tvivl om.

Man kan så diskutere: Kan der være tilfælde, hvor man må gå uden om det her? Skal man sådan gradbøje FN-Traktaten? Det ved jeg jo godt at man på det sidste har gjort mere og mere, men der tror jeg måske også, hr. Arne Melchior burde overveje, om det ikke kan få nogle negative konsekvenser for, hvordan FN skal kunne fungere fremover, om der ikke ligger en fare for, at man langsomt, men sikkert er ved at underminere FN-systemet, så det måske udvikler sig til noget, man kendte i 1930'erne med Folkeforbundet, hvor man havde et internationalt system, der reelt ikke fungerede, fordi stormagterne ikke ville acceptere det. Derfor er det så afgørende, at Danmark som et lille land holder fast i folkeretten og en international retsorden som grundlaget for den internationale politik. Det er vigtigt for et lille land.

Det må derfor give anledning til bekymring også hos hr. Arne Melchior, at der fra ameri-

kansk side er stærke kræfter, der ønsker at underminere den rolle, FN har haft. Er det ikke vigtigt, at vi taler klart om det?

(Kort bemærkning).

Hans Engell (KF):

Jeg tror ikke, der er partier her i Folketinget, som ikke er enige med hr. Holger K. Nielsen og SF i, at det vil være langt at foretrække i stort set alle situationer, at der ligger et klart mandat fra FN's Sikkerhedsråd, hvis der skal opereres uden for NATO-området.

Men jeg synes, at hr. Holger K. Nielsen ikke mindst i sit seneste indlæg rejser et meget stort og meget vigtigt spørgsmål, nemlig det spørgsmål, om hr. Holger K. Nielsen og SF er så dogmatiske i opfattelsen af, at der kun opereres, hvis der foreligger et FN-mandat, selv i situationer, hvor vi måske er vidne til en meget, meget stor humanitær katastrofe på tærsklen til Europas dør.

Altså det, hr. Holger K. Nielsen og SF siger, er, at her må vi være formalister, vi må holde fast i, at der aldrig kan opereres uden et klart mandat fra FN, vel vidende, at der kan være situationer, hvor Rusland, hvor Kina og måske andre lande blokerer for en sådan aktion. Vil SF i disse situationer altid være formalister og holde fast i, at her kan der ikke opereres, uanset at der er tusinder af menneskeliv på spil?

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

Jeg vil sige til hr. Holger K. Nielsen, at i CD holder vi meget af FN, og fandtes det ikke, så måtte vi hurtigt skaffe det.

Det er en total misforståelse at tro, at en så globalt omfattende organisation som FN skulle have påtaget sig opgaven at holde fred i verden. Det er den alt for stor og alt for tung til.

Så skal jeg i øvrigt bare, når hr. Holger K. Nielsen siger, at han ikke er sikker på, at hans forslag til vedtagelse er i modstrid med, hvad udenrigsministeren sagde, gentage udenrigsministerens ord, hvor det udtrykkeligt blev sagt: Spørgsmålet om deltagelse fra NATO's side i en eller anden aktion må håndteres fleksibelt på grundlag af en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde. NATO-landene bør ikke frasige sig muligheden for at hjælpe andre, f.eks. ud fra nogle humanitære grunde, som vi har set det i Kosovo. NATO og Danmark har behov for fleksibelt – atter en gang – at kunne vurdere hver enkelt situation osv.

Dette er i skrigende modstrid med, hvad hr. Holger K. Nielsen sagde. Jeg hørte i morges SF udnævnt til at være et meget konservativt – altså ikke partipolitisk, men forstokket – parti, og det viser sig her igen, at det, det sagde for 25 år siden, siger det stadig væk.

(Kort bemærkning).

Peter Skaarup (DF):

Jeg synes, at SF ligesom tager som udgangspunkt i, at bare FN beslutter, bare FN gør det, de skal, så er alt godt.

Der vil jeg da godt sige til SF, at et af problemerne i den slags tilfælde, hvor det kan være på tale at bruge det internationale samfund til at lave nogle aktioner, er jo, at FN ikke altid er helt perfekt, at FN-systemet desværre har nogle store skavanker, ved at man kan opleve det ene veto efter det andet fra f.eks. Rusland og Kina. Der synes jeg ligesom, at SF og hr. Holger K. Nielsen sender det over til NATO og siger, det er NATO, den er gal med, og det er NATO, der skal ændre sig, hvor vi andre nok siger: Jamen FN har jo altså også nogle fejl. FN har ikke formået at løse mange af de kriser, vi har været ude i. FN har spillet fallit på en række områder.

Kan SF og hr. Holger K. Nielsen ikke se, at det også er et problem, og er det noget, der giver anledning til overvejelser fra SF's side?

(Kort bemærkning).

Svend Aage Jensby (V):

Jeg vil gerne spørge hr. Holger K. Nielsen, om ikke vi er enige om, at en forudsætning for, at NATO kan agere, er, at der er fuldstændig konsensus blandt de heldigvis nu snart 19 lande. Hvorfor består hr. Holger K. Nielsens så store betæneligheder, når 19 demokratiske lande i enighed forudsættes at tiltræde en konkret aktion? For det er jo tilfældet. Eller er hr. Holger K. Nielsen ikke enig i det?

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

Hr. Melchior hævder, at SF gør det samme i dag, som det gjorde for 25 år siden eller for 40 år siden. Det er jo ikke sandt.

SF har eksempelvis støttet, at der blev indsat en fredsbevarende styrke i Bosnien. For et gammelt pacifistisk parti var det så sandelig ikke spor nemt. Det kan jeg godt sige til Arne Melchior. Vi gjorde det, fordi vi følte, at det var rigtigt, at man i den situation gik ind og sikrede en fredsløsning i det område, men en forudsæt-

ning for os var, at der var en international retsorden bag det.

Så kan man diskutere: Er det vigtigere, at man er formalist, end at man redder menneskeliv? Det spørgsmål stillede hr. Hans Engell, og det er jo et af de fundamentale spørgsmål her.

Jeg tror, at mange af os i virkeligheden ofte kan være i tvivl. Hvem siger, at militære aktioner altid skaber fred? Det er, som om hele højrefløjen har en forudsætning om, at jo flere soldater man sætter ind, jo mere militær man sætter ind i en konflikt, jo større er chancen for, at der bliver skabt fred i det pågældende område. For mig at se er en militær aktion den absolut sidste mulighed, som man måske kan anvende, hvis der har været politiske forhandlinger, hvis der er en løsning, man skal bakke op, og i det tilfælde, hvor det er nødvendigt med en militær aktion, må jeg så sige, at der er det altså afgørende, at det bliver på grundlag af de internationale regler, den folkeret, der gælder. I modsat fald er vi ude på et skråplan, hvor det i sidste ende bliver USA, der skal definere, hvad det er for konflikter, man skal gå ind i.

Hvis vi vender tilbage til den debat, der er rejst bl.a. af senator Roth, så kan jeg sige, at da USA gik ind i Vietnam i 1960'erne, var det ud fra en betragtning om, at man skulle forsvare de demokratiske værdier. Der var en klar ideel målsætning for den amerikanske Vietnamkrig. Jeg tror også, de fleste af os i dag må erkende, at den blev ikke nået.

De mange amerikanske overgreb i Latinamerika har også hver gang været defineret ud fra, at USA mener, de dermed har forsvaret demokratiet.

Man kan godt finde eksempler på, at det, hr. Hans Engell siger, kan være rigtigt, men jeg vil godt gøre opmærksom på, at det er et skråplan, man bevæger sig ind på, og indsatsen er den autoritet, som FN bør have, og som jeg tror de fleste i Folketinget mener at FN skal have.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg vil spørge hr. Holger K. Nielsen, om problemet ikke er, at den her diskussion jo dybest set er politisk, og det er sådan set det, vi hører klart fra de forskellige parters side.

Altså der bliver snakket om folkeretten, og det bliver sagt med sådan en vis patos, som om folkeretten er noget, der fuldstændig krystal klart definerer, hvad man skal, og hvad man ikke skal. Men hvor er folkeretten henne, når vi

snakker Algeriet? Hvor er folkeretten henne, når vi snakker Kurdistan? Hvor er folkeretten henne, når vi snakker Kina? Hvor er folkeretten henne, når vi snakker Sudan? Der er en lang række steder, hvor de selv samme partier, som nu står her og med patos snakker om folkeretten, vil give pokker i folkeretten. Nej, folkeretten, det er noget, der bliver brugt politisk i forhold til de mål, man har, og hvor man så bruger folkeretten som argument.

Derfor vil jeg spørge hr. Holger K. Nielsen: Er det ikke nødvendigt at gribe den her sag meget politisk an og ikke helt så formelt?

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Som jeg læser hr. Holger K. Niensens forslag til vedtagelse, så fastslår det meget præcist, hvem det er, der ikke kan gå ud og lave militæraktioner uden et FN-mandat. Det er NATO, og det er der meget gode grunde til faktisk at skrive på den måde, som det fremgår af forslaget. Det er også derfor, Enhedslisten vil stemme for det.

Selvfølger kan hr. Hans Engell have ret i, at der kan opstå en nødrethssituation. Det afgørende er jo bare, at man ikke kan give en organisation som NATO, der jo i realiteten bare er en forlængelse af USA's udenrigspolitik, et redskab for USA's udenrigspolitik, beføjelser til selvbestaltet at fortolke folkeretten. Det er jo deri, den afgørende politiske forskel mellem os og hr. Hans Engell i hvert fald ligger, for hr. Hans Engell mener, at man udmærket kan overlade sådanne ting til NATO og dermed i realiteten flytte beføjelserne fra FN over til NATO. Det er jo det, vi under ingen omstændigheder kan acceptere, og det er den glidebane, regeringen er inde på.

Jeg vil godt spørge hr. Holger K. Nielsen, om ikke jeg har forstået ideen i vedtagelsen rigtigt, når jeg fremstiller det på den her måde.

(Kort bemærkning).

Hans Engell (KF):

Jeg lyttede meget grundigt til hr. Holger K. Niensens svar, og jeg må konstatere, at hr. Holger K. Nielsen svarede fuldstændigt udenom. Derfor prøver jeg en gang til.

Hr. Holger K. Nielsen siger, at militæroperationer ikke nødvendigvis skaber fred, og det er selvfølgelig et rigtigt standpunkt, men vi kan ikke overse, at det har været truslen om militær magtanvendelse, som har været med til at for-

hindre den totale katastrofe i Kosovo. Det er derfor, man nu sidder ved forhandlingsbordet.

Hvad ville hr. Holger K. Nielsen have stillet op, hvis der i Kosovos bjergegne var tusinder, hundredtusinder af mennesker, kvinder og børn, som omkom, mens resten af verden så til i passivitet, fordi der var nogle artikler i FN-Traktaten, der ikke var helt på plads?

Jeg synes, man skal lytte grundigt til, hvad udenrigsministeren siger, nemlig at det, regeringen ønsker, er fleksibilitet i beslutningerne. Det er et synspunkt, som jeg tror dækker meget bredt her i Folketinget.

Men jeg vil godt spørge hr. Holger K. Nielsen, for jeg mener, det er vigtigt til afklaring af SF's position: Vil hr. Holger K. Nielsen og SF aldrig, aldrig nogen sinde kunne acceptere militær magtanvendelse, hvis der ikke foreligger et mandat fra FN's Sikkerhedsråd? Vil den situation aldrig kunne opstå?

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

Jeg synes, hr. Søndergaard stillede det op på en meget relevant måde, for det er jo rigtig nok, og det var også pointen i mit svar før til hr. Hans Engell, at det jo i høj grad er politisk bestemt, hvordan man definerer, hvad det er for konflikter man skal interessere sig for. Hvorfor skal f.eks. Algeriet, hvor der har været slagterier, der fuldt ud står mål med dem, der er foregået i Kosovo – og værre endnu vil jeg tro – og hvor de sikkerhedsmæssige konsekvenser for Europa er fuldt så klare, som de er i Kosovo, ikke indrages i en diskussion af de her ting?

Kurdernes situation er nævnt. Man kan nævne den kinesiske undertrykkelse af Tibet. Man kan nævne de store søers land i Afrika. Eller rettere sagt, vi er da nødt til at have nogle rimeligt klare regler for, hvordan vi skal definere, hvad det er for områder, der er interessante, eller som det er nødvendigt at gå ind i, og det er selvfølgelig politisk bestemt.

Hvis vi fjerner den folkeretlige legitimitet, der ligger i FN-Traktaten, og det er faktisk ganske klart defineret dér, og man tillægger FN's Sikkerhedsråd en ganske særlig rolle, hvis vi ikke engang har det at hænge vores argumentation op på, vores politik op på, så skrider det fuldstændig. Så bliver det i sidste ende den amerikanske regering eller måske endnu værre de amerikanske tv-seere, der kommer til at bestemme, hvad det er for konflikter, man skal gå ind.

Det interessante kan man sige er, at det er jo dér, hvor CNN sender fra, det, der ryger ind i folks stuer, hvor det kan blive interessant for den amerikanske befolkning. Man har sendt meget fra visse steder, andre steder sender man overhovedet ikke fra, selv om der er lige så voldsomme slagterier de pågældende steder. Det vil sige, det bliver medierne, det bliver den amerikanske offentlighed, den amerikanske regering, der kommer til at definere, hvad det er for konflikter man i givet fald skal gå ind i.

Så spørger hr. Hans Engell . . .

Formanden:

Og så kan vi ikke nå mere i denne omgang.

(Kort bemærkning).

Tom Behnke (FP):

Jeg føler anledning til at tage en kort bemærkning, for hr. Holger K. Nielsen sagde nogenlunde ordret citeret: »Højrefløjen mener, at militær indgriben kan løse alle konflikter.«

Så er jeg nødt til at tage ordet, for hr. Holger K. Nielsen forregner sig lige præcis på det her punkt. Fremskridtspartiet er traditionelt placeret på den politiske højrefløj, men vi må nok sige, at for Fremskridtspartiets vedkommende har vi ikke den opfattelse, at militær indgriben kan løse alle konflikter.

Vi har i Fremskridtspartiet altid haft den opfattelse, at NATO skal have et klart FN-mandat for at få lov til at operere såkaldt »out of area«. Sådan har det jo egentlig også været meningen med NATO, og der står også i traktaten, at det er det, der skal til.

Men vi kan også se, at grænserne er ved at skride, og derfor mener vi også i Fremskridtspartiet, at det er nødvendigt, at vi her får det præciseret, at der skal et FN-mandat til for, at NATO kan få lov til at gå »out of area«.

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

Hr. Holger K. Nielsen har jo selv ligesom lagt lidt op til den her diskussion med et forslag til vedtagelse, som koncentrerer sig meget om, at der skal være et FN-mandat, og derfor kommer der måske en diskussion, som tvinger SF over i en mere konservativ rolle, end jeg egentlig tror er ønsket fra SF's side.

Derfor vil jeg gerne spørge hr. Holger K. Nielsen, om der ligger i det, at han mener, at FN-konstruktionen er fuldstændig ufejlbarlig, om han ikke er enig i, at vetoretten i Sikker-

hedsrådet faktisk er et problem, og at man faktisk godt fra SF's side vil erkende, at der i en række situationer opstår gråzoner, hvor man faktisk bliver nødt til at tage stilling til, hvordan man kommer videre i forsøget på at klare humanitære kriser.

Jeg tror, det vil afklare meget af den diskussion, vi her er inde på, og samtidig dermed få understreget, at det, SF egentlig reagerer imod, er, at nogle lande handler på egen hånd, ensidigt og tager magten i egen hånd.

(Kort bemærkning).

Peter Skaarup (DF):

SF har lige fejret deres 40-års jubilæum her i weekenden, og på den baggrund kan det jo godt undre nogen, at de stadig er så konservative, som jeg synes de er i denne her debat.

NATO derimod er på vej til at fejre sit 50-års jubilæum. NATO har fundet ud af, at det nok skal til at definere sin rolle på en ny måde, men SF holder stadig væk fast i den gamle politik fra koldkrigen. Jeg opfatter SF's holdning her i dag som dybt konservativ og i øvrigt, hvis SF gerne ville i regering, dybt i strid med enhver mulighed for noget sådant.

Jeg synes ikke, SF på noget tidspunkt har kunnet fortælle, hvad SF vil gøre, hvis det er sådan, at FN altså ikke slår til. Hvis der er medlemslande i FN, der mener, at de skal gøre en indsats, f.eks. hvis en stat overfalder en anden stat, som man så det fra Iraks side over for Kuwait, kan man med SF's holdning ikke bevæge sig en tomme, medmindre Rusland og Kina accepterer det.

Det er altså et problem, og det bør hr. Holger K. Nielsen erkende er et problem.

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

Jeg skal beklage over for hr. Tom Behnke, at jeg måske kom til at karakterisere hans parti som et højrefløjens parti. Det var vel nærmere hr. Tom Behnke selv, der mente, at det hører til dér.

Men Det Konservative Folkeparti ved man i hvert fald altid, hvor man har, når det gælder militær magtanvendelse. Så har De Konservative en klar opfattelse af, at militære midler er man nødt til at bruge, hvis man virkelig skal løse problemerne. Ikke sandt?

Det var dér, mit svar til hr. Hans Engell kom ind. Jeg vil sige til hr. Hans Engell i forlængelse af hr. Tom Behnkes kommentar, at i det om-

fang, NATO skal »out of area«, så skal det ske på baggrund af et FN-mandat. Sådan er det i øjeblikket, sådan bør det også være fremover, og det, det drejer sig om her, er at få forklaret USA, at det ikke går, medmindre det bliver på et FN-mandat.

Så spørger hr. Estrup, om vi mener, at FN i alle tilfælde er ufejlbarlig, og om man kan forestille sig SF i en diskussion om en ændring af FN. Det kan man godt forestille sig at vi vil diskutere, for jeg synes bestemt, at der godt kan være grundlag for at diskutere noget omkring FN, hvordan Sikkerhedsrådet er sammensat, om man kan forestille sig en regionalisering af beslutningsprocessen, eller hvad man nu kan forestille sig. Vi har ved tidligere lejligheder faktisk lagt op til en diskussion af, hvordan man eventuelt kunne reformere FN-systemet, så det kom til at fungere mere effektivt, så det måske i højere grad kunne håndtere de spørgsmål, man blev konfronteret med i dag.

Men for mig er det bare så afgørende, at man fastholder FN som rammen om den globale sikkerhedsorden. Gør man ikke det, så får man et FN, der udvikler sig, som Folkeforbundet udviklede sig i 1930'erne, så får man et internationalt samfund, hvor det er den stærkes ret, der gælder, hvor det i sidste ende er USA, der definerer, hvad det er for konflikter, vi skal forholde os til, definerer, hvordan den internationale orden skal opretholdes.

Det kan et lille land som Danmark ikke være tjent med, og derfor er det i vores interesse at fastholde FN's legitimitet og FN's styrke.

(Kort bemærkning).

Hans Engell (KF):

Så lykkedes det omsider at få hr. Holger K. Nielsen hårdt presset til her fra Folketingets talerstol at sige, at uanset vi oven i købet i vores eget nærområde kan komme til at opleve situationer, hvor en humanitær katastrofe er under opsejling, uanset at hundredtusinder af mennesker befinder sig ude i bjergene, jaget ud, uanset etniske udrensninger, uanset at tusinder måske sulter ihjel, fryser ihjel, så er der i hvert fald ét parti, de ikke skal regne med nogen sinde vil give støtte til en FN-fredsstøttende operation, hvis der ikke foreligger et klart FN-mandat, og det er Socialistisk Folkeparti.

Jeg har uendelig svært ved at se, hvordan det billede er i overensstemmelse med den linje i retning af aktiv fredsarbejde, som SF i øvrigt har påberåbt sig gennem de sidste 40 år. Det er

mig fuldstændig ubegribeligt, hvordan man kan få de ender til at mødes, og jeg må konstatere, at SF herved må have bragt sig milevidt fra de regeringstabetter, som det ellers under festlighederne i weekenden så længselsfuldt kastede blikket efter.

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

Ja, det er jo interessant, som man kan høre tingene forskelligt. Jeg hørte ikke hr. Holger K. Nielsen sige det, som hr. Hans Engell refererede. Jeg hørte derimod hr. Holger K. Nielsen indrømme og erkende, at FN har problemer, og derfor også vedkende sig, at selvfølgelig bliver man nødt til at arbejde med systemet og overveje, hvordan man udnytter rammen på en fornuftig måde.

Jeg synes, at udgangspunktet med FN som rammen er et meget rigtigt og vigtigt udgangspunkt, og jeg synes, at man i den forbindelse også skal gøre sig klart, at fleksibilitet, ja, det er et åbenbart krav i en situation, hvor verden ændrer sig, og hvor man står med truende humanitære katastrofer.

Men det er jo ikke det samme som principløshed. Tværtimod må man sige, at det kræver desto mere, at man holder fast ved nogle grundregler, herunder at det sker på et legitimt grundlag, når man griber ind militært, og det tror jeg at der vil være stor enighed om her i Folketinget.

Derfor tror jeg, vi skal passe på, at vi ikke graver flere grøfter end højst nødvendigt.

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

Når jeg tager ordet tredje gang med tak for formandens tolerance, så er det for at sige til hr. Holger K. Nielsen, at det er en total misforståelse, nærmest en absurditet, at påstå, at partierne på højrefløjen mener, at alting kan klares med militære midler.

Det er en tom, usandfærdig påstand, som ikke har dækning, tror jeg, hos noget højreparti. Nu er mit eget parti jo Centrum-Demokraterne, men i forsvarssammenhæng er vi sandelig at regne på højrefløjen, og der er aldrig nogen af os, der har påstået, at militære indsatser kan løse alting.

Men ofte har de løst meget, og det er NATO's glørværdige historie jo et bevis på. Det skal jeg komme tilbage til i min ordførertale.

Formanden:

Hr. Holger K. Nielsen. Og jeg gætter på, at det er for afsluttende bemærkninger i denne omgang.

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

Når man hører hr. Hans Engells sådan temmelig følelsesladede beskrivelse af, hvordan SF's politik er årsag til, at kvinder og børn dør i bjergene i Kosovo, så er det jo klart, at det må gøre indtryk. På den anden side kunne hr. Hans Engell jo måske også overveje, om han er sikker på, at hvis nu NATO var kommet igennem med sine bombardementer, hvis man var blevet nødt til at gøre brug af den trussel, man var fremkommet med, om det så ville have været en løsning for kvinder og børn i Kosovos bjerge. Det var en gambling, man foretog dér; efter min mening en utrolig farlig gambling.

Forhåbentlig lykkes det at få en fredsordning i stand, det håber vi jo alle sammen på, men hvis det var mislykkedes, hvis man var gået i gang med at bombe serberne i Serbien og i Kosovo, så kan jeg garantere hr. Hans Engell for, at situationen havde været værre for de mennesker, han beskrev så følelsesladet i sin tale for.

Så er jeg helt enig i hr. Estrups beskrivelse. Jeg er da åben for at diskutere, om FN fungerer effektivt nok. Det må vi da alle sammen have en interesse i. Men jeg synes også, vi alle sammen må have en interesse i, at vi har et internationalt retssystem, en retsorden, som er baseret på FN, i stedet for at sige, at det kan være lige gyldigt, om det er et FN-mandat, fordi det jo er vigtigere, at vi får løst de konflikter. Det er jo den tankegang, som i visse tilfælde kan være ræsonnabel nok, men som i andre tilfælde er dødsens-, dødsensfarlig, og som jo reelt betyder, at vi undergraver det FN-system, den internationale retsorden, som har været grundlaget for også dansk udenrigspolitik i de sidste 50 år.

Helle Degn (S):

Det nye FN burde måske til debat, det afspejler den underliggende dagsorden, der her har været bragt til torvs. Men nu er det det nye NATO, der er til debat, og det nye NATO må til debat, for det er her, aktionen ligger i den kommende tid, og derfor hilser vi også SF's initiativ velkommen, og jeg vil også gerne takke udenrigsministeren for at bidrage til denne debat.

NATO's rolle i Europa og Europas rolle i NATO er under forandring. NATO's forhold til EU, OSCE og FN vil blive trukket op her ved 50-års-jubilæums mødet i Washington, ved de to EU-topmøder og ved OSCE's topmøde i november.

Det udelte Europa er på tegnebrættet. Spillereglerne er ved at finde nogle nye former i disse år. Et klart signal fra USA er, at Europa selv må påtage sig mere ansvar og flere udgifter for sin sikkerhed. Derfor er det også lige så klart, at de nye samarbejds mønstre er vigtige i denne omstilling.

Udvidelsen ser Socialdemokratiet som en proces og som den vigtigste forandrende kraft for NATO som organisation, og vi hilser den velkommen med forventningen om at se flere udvidelsesrunder, herunder også den, der må indeholde de baltiske lande.

Naturligvis må det ske gradvis. Derfor vil jeg også bede ministeren komme lidt nærmere ind på den pakked løsning, som regeringen vil præsentere som forslag i Washington. Ministeren må gerne beskrive dette lidt nærmere for Folketingets partier ved denne lejlighed.

Partnerskabssamarbejdet i Pfp-operationerne synes vi i den socialdemokratiske gruppe er et fornuftigt og et rigtigt spor at følge, og det rammedokument, som ministeren også omtalte i sit indlæg, vil komme til drøftelse på NATO-topmødets anden dag. Også det vil være nyttigt at drøfte nærmere både med Folketingets partier og i Det Udenrigspolitiske Nævn, inden regeringen drager af sted til NATO-topmødet i april.

Ideen om mulige multinationale styrker synes vi vil kunne bidrage positivt til aktiv respons i krisesituationer i Europa fremover, situationer som dem, vi allerede har oplevet i Bosnien-Hercegovina, hvor NATO-Rusland-tropper har opereret sammen i opgaveløsninger. Det synes vi er et rigtigt spor.

Ruslands rolle i et nyt Europa er vigtigt for os at diskutere. Den direkte militære trussel fra Rusland er blevet afløst af et samarbejde om at fjerne frykten for ustabiliteten i dette mægtige land. Derfor er det for os meget vigtigt at medtænke Rusland også i NATO-strategien, strategien for et udelte og et stabilt Europa.

Det nuværende koncept fra 1991 må justeres her på vejen ud af dette århundrede på vej ind i det næste. I Socialdemokratiet er vi enige i, at centrale dele af det gamle koncept er vigtigt at videreføre: det kollektive forsvar, den nukleare

del heraf og den atlantiske alliance. Men EU's, OSCE's og NATO's nye samarbejde med de øst- og centraleuropæiske lande og Rusland og Ukraine må også med i det nye NATO-koncept.

De nye typer af forandringer og sikkerheds-trusler for et udelte Europa stiller nye krav til NATO's evne til samarbejde. Spredningen af masseødelæggelsesvåben, terrorisme, etniske konflikter og minoritetshåndtering, flygtningestrømme, økonomisk kriminalitet er blandt de nye udfordringer, hvor netop samspillet mellem FN, NATO, OSCE og EU kan finde nogle nye former.

Spørgsmålet om staternes egen evne til at håndtere grænseoverskridende eller interne konflikter, som påvirker nabolandene i en hel region, stiller os over for spørgsmålet, om folkeretten står over menneskeretten.

Udenrigsministeren har bedt DUPI om at lave en udredning af de politisk-juridiske aspekter af mulighederne for at gribe ind, hvor stater tilsidesætter internationale retsregler. Denne udredning ser vi meget frem til og kan i denne situation blot ærgre os lidt over, at den først foreligger i slutningen af 1999, når vi har brug for at diskutere den igennem hele 1999.

Når nødhjælp og observatørkorps eller når fredsbevarende militære tropper sættes ind som led i aftaler om fredelige løsninger og bilæggelse af stridigheder, er dette også en del af de nye arbejdsopgaver, som NATO skal deltage i. Derfor skal et ligeværdigt stærkt samarbejde mellem OSCE, NATO og EU til at finde sin form, som kan rumme netop den mangfoldighed, som Europas gamle og nye selvstændige stater repræsenterer.

NATO's struktur må smidiggøres, som også ministeren siger det, og krisestyringen indtænkes såvel i NATO som i FN som i OSCE. NATO's rolle som hele verdens politibetjent er en primitiv forsimpning af debatten og afvises heldigvis også af NATO's egne medlemslande.

NATO's nye rolle bør efter vores opfattelse tage sit udgangspunkt i det nye udelte Europa. Vi står i en brydningstid, hvor vi opfordrer regeringerne til, at NATO's rolle i et ligeværdigt samspil med EU og OSCE sikres, også på topmødet i Washington.

Det af SF fremsatte forslag til vedtagelse kan Socialdemokratiet ikke støtte, men jeg kan på regeringspartierne vegne fremsætte følgende:

Forslag til vedtagelse

»Folketinget fastslår, at NATO i varetagelsen af de nye opgaver skal handle i overensstemmelse med folkeretten og formål og principper i FN's pagt.«

(Forslag til vedtagelse nr. V 29).

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag til vedtagelse: (Se ovenfor). Også dette forslag indgår her- efter i forhandlingen.

(Kort bemærkning).

Villy Søvndal (SF):

Jeg har to spørgsmål til fru Helle Degn.

Fru Helle Degn refererede det amerikanske synspunkt, som jo er kendt, om, at Europa må påtage sig flere opgaver og flere udgifter til egen sikkerhed, om man så kan sige. Jeg vil spørge, hvad Socialdemokratiets holdning er til den debat. Er fru Helle Degn med refereringen af det synspunkt enig i, at Danmark skal forøge sine forsvarsudgifter, eller hvad ligger der i det?

Det andet synspunkt, fru Helle Degn refererede, var vigtigheden af at videreføre den nukleare del af NATO's strategi. Udenrigsministeren var også inde på det i sin besvarelse. Betyder det, at Socialdemokratiet nu i modsætning til 1980'erne, hvor man stemte for dagsordener her i Folketinget og var med til at udarbejde dagsordener her i Folketinget, der gik imod førstegangsbrug, har forladt det standpunkt, at det er forbyrderisk mod menneskeheden at anvende atomvåben, også førstegangs? Er det udtryk for et herresving?

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg må indrømme, at det forslag til vedtagelse, som nu fru Helle Degn fremsætter på vegne af regeringspartierne, er temmelig overraskende i sit indhold. Når jeg siger, det er temmelig overraskende, er det på baggrund af den tale, som udenrigsministeren holdt for lidt siden, hvor udenrigsministeren jo lægger op til, at NATO skal have lov til at lave militære aktioner uden for sit område og uden FN-mandat. Det er jo i strid med folkeretten, det er i strid med FN's charter.

Men nu kommer regeringspartierne og siger, at NATO skal handle i overensstemmelse med FN's charter. Så må man jo sige, at så hænger tingene jo ikke længere sammen, og derfor vil

jeg godt spørge fru Helle Degn: Mener regeringen det? Mener regeringspartierne, Socialdemokratiet det, som står i forslaget til vedtagelse, eller mener man det, som udenrigsministeren mere kontant og militaristisk, vil jeg sige, lagde frem i sin tale?

Jeg synes da, at man i det mindste her i Folketinget bør vide, hvad det er, man tager stilling til.

(Kort bemærkning).

Helle Degn (S):

Danmark er ikke, som hr. Villy Søvndal gerne vil have det til at se ud, bare følgagtig i forhold til USA's politik. Danmark skal naturligvis påtage sig et internationalt engagement og ansvar, som svarer til de udfordringer, vi bliver mødt med. Vi bliver mødt med store udfordringer, når gamle alliancer brydes og nye skal etableres.

Derfor mener vi, at Danmark har givet et meget fint svar i form af den finanslov, der fra regeringens side er fremlagt, hvor det siges, at vi selv her i Danmark skal diskutere niveauet for vores egne forsvarsudgifter, men oven i det lægger vi nu en større pulje penge, sådan at vi kan gå ind i og påtage os en større del af de internationale opgaver og ansvar. Det vil sige, at vi samlet udvider vores reaktionskapacitet økonomisk.

Det er ikke nødvendigvis fuldstændig følgagtigt i forhold til det, amerikanerne vil vælge at gøre, men det er en dansk-europæisk samvittighed, som jeg synes regeringen også med sit finanslovsforslag har givet udtryk for.

For det andet med hensyn til den nukleare strategi vil jeg sige: Socialdemokratiet er af den opfattelse, at den nukleare nedrustning ikke kan foretages alene i begrænsede områder i verden, men forudsætter en global strategi, som vi arbejder for, som vi støtter sammen med andre lande, der ligesom hr. Villy Søvndal gerne ser atomvåbnene udryddet. Vi kan i øvrigt også konstatere, at massevis af atomare raketter og isenkram er blevet destrueret – ikke nok, men vi er på vej. Det er en global strategi, der kan virke, ikke lokale små effekter.

Til hr. Keld Albrechtsen må jeg sige, at vi ikke ser nogen forskel imellem det, som udenrigsministeren sagde her i dag i sin ordførertale, regeringens handlen over den seneste tid og så det forslag til vedtagelse, som jeg på regeringspartiernes vegne har fremsat. Vi handler naturligvis i overensstemmelse med de internationale

regler og ordninger, der er, og forslaget siger, at det er det, vi ønsker også fremover.

(Kort bemærkning).

Villy Søvndal (SF):

Jeg skal takke fru Helle Degn for svaret.

Jeg anvendte ikke ordene, at den danske regering var følgagtig over for USA. Jeg påpegede bare, hvad konsekvensen var af det amerikanske standpunkt om, at Europa må påtage sig flere opgaver, som blev refereret. Men jeg forstår, at fru Helle Degn siger, at Socialdemokratiets politik er regeringens politik, og hun henviste også til det oplæg, der ligger til finanslov. Det er jeg helt tilfreds med.

Mit andet spørgsmål blev derimod ikke besvaret, nemlig spørgsmålet om førstegangsb brug af atomvåben. Det er ellers meget aktuelt, bl.a. fordi den tyske udenrigsminister, Joschka Fischer, jo har gjort sig til fortaler for, at NATO som en del af fornyelsen af konceptet afskriver muligheden for førstegangsb brug. Derfor var mit meget præcise spørgsmål: Har Socialdemokratiet i 1990'erne den samme holdning til den diskussion, som Socialdemokratiet havde i 1980'erne, nemlig at NATO bør afskrive førstegangsb brug? Ja eller nej.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

En ting er, at man har nogle holdninger, som man kan være uenig om partierne imellem, men når vi nu her oplever, at man fremsætter forslag til vedtagelser i Folketingssalen, som direkte strider imod, hvad man gør og siger i øvrigt, synes jeg, vi står med et problem.

Fru Helle Degn lagde selv op til i sin ordførertale, at menneskeret kunne gå forud for folkeret, altså at hvis NATO mener, at man skal tilsidesætte folkeretten i en bestemt situation, ja, så gør man det. Det er jo det, der ligger i den formulering.

Jamen så burde man skrive i sit forslag til vedtagelse, at NATO skal overholde folkeretten, dog ikke når NATO mener, det er nødvendigt ikke at overholde folkeretten. Så havde forslaget til vedtagelse svaret til det, man siger, og til det, man gør, men nu er der altså ganske simpelt en fuldstændig modstrid mellem ord og handling.

På den baggrund er det jo indlysende, at Enhedslisten ikke kan støtte en sådan vedtagelse, der i virkeligheden skjuler noget helt andet, end man foregiver.

(Kort bemærkning).

Helle Degn (S):

Jeg prøver igen til hr. Villy Søvndal: Med hensyn til førstegangsbrug af atomvåben vil jeg sige, at i 1990'erne har vi påbegyndt en global nedrustningsproces, som Socialdemokratiet ønsker og har ønsket at agere i og være en deltager og en partner i. Det var ikke tilfældet i 1980'erne. Den er påbegyndt her i 1990'erne, og vi mener, at det er den farbare vej for, at vi kan få en samlet nedrustning, som kan få en effekt og ikke bare være en regional indsats et enkelt sted.

Med hensyn til hr. Keld Albrechtsen: Vi har i Socialdemokratiet hele tiden haft den opfattelse, at også de aktioner, vi har deltaget i i Kosovo, i Irak, er baseret på et folkeretligt grundlag. Så derfor kan jeg ikke se nogen modsætning.

Formanden:

Hr. Keld Albrechtsen. Sidste korte bemærkning.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Efter fru Helle Degns sidste bemærkning må jeg sige, at jeg ærligt talt er temmelig rystet. Det, fru Helle Degn i virkeligheden siger her til sidst, er, at også i den situation, hvor USA og England bombede Irak uden mandat fra FN, kunne man i virkeligheden forestille sig, at den danske regering ville have støttet, at NATO gik ind og foretog sig.

Vi er vel enige om trods alt, at bombardementet af Irak ikke kan forsvares folkeretligt og heller ikke ud fra nogen form for nødret ud fra FN's charter. Det er vi vel enige om.

Jeg synes, at med den sidste bemærkning bragte fru Helle Degn sagen meget langt ud. Jeg håber næsten, udenrigsministeren vil komme op og forsøge at trække den op på det tørre igen. Men ved at udvide den så kraftigt, som fru Helle Degn gjorde her til sidst, synes jeg, hun har gjort sagen overordentligt betændt.

Formanden:

Hr. Villy Søvndal. Sidste korte bemærkning.

(Kort bemærkning).

Villy Søvndal (SF):

Jeg synes et eller andet sted, det er imponerende at argumentere for, at atomnedrustningen, som vel har fundet sted – det er fint, men det er jo ikke i et omfang, der har fjernet atomtruslen – skulle være årsag til, at Socialdemokraterne

totalt ændrede strategi. Socialdemokratiet var selv med til i 1980'erne aktivt at arbejde for at foreslå, at man gjorde noget i forhold til førstegangsstrategi. Nu står man med en chance, nu er der oven i købet en udenrigsminister i et allieret land, Joschka Fischer, der foreslår det og har brug for hjælp til at gøre det til NATO-landenes politik at afstå fra førstegangsbrug som et af skridtene til at få gang i den atomnedrustning, som jeg tror også fru Helle Degn sagde ikke gik stærkt nok.

Jeg synes, det er helt uforståeligt, at Socialdemokratiet i den situation ændrer strategi. Netop i en situation, hvor der er en udenrigsminister, der forfølger det samme standpunkt, og at det derfor havde en mulighed for at blive virkelighedens politik, løber Socialdemokratiet fra det. Det er alvorligt.

(Kort bemærkning).

Helle Degn (S):

Hr. Keld Albrechtsen trækker den vist lige langt nok, tror jeg, når han nu lægger mig i munden, at vi henholder os også til folkeretten, når vi går ind i Irak eller vi går ind i Kosovo og ser på, hvad de faktiske forhold er.

Vi oplever grove krænkelse af civilbefolkningen, vi ser, at en humanitær katastrofe er ved at line op, vi ser flygtningestrømme, vi ser en regional stabilitet være fuldstændig truet, og at en langvarig diplomatisk indsats ikke lykkes. Vi vælger at sige, at så må vi agere.

I det ene tilfælde er det fuldstændig out of area, og der er ikke én, der kunne drømme om, at vi skulle gå ind, og jeg tror ikke, der er nogen NATO-lande, der synes, det overhovedet ville være en rimelig ting, at NATO blev brugt i den sammenhæng.

Men jeg tror til gengæld, at man i et europæisk grænseområde, som er en del af den europæiske region, ser sin samlede stabilitet truet. Derfor kan man undtagelsesvis komme i den situation, at man kan bruge out of area, en aktion via NATO i et ikke-NATO-land.

Så for os har det været indlysende, og derfor er der ikke nogen modsætning i vores ageren og i vores holdning i forhold til det forslag til vedtagelse, der er fremsat.

Med hensyn til atomnedrustningen vil jeg sige til hr. Villy Søvndal, at jeg synes ikke, det er Socialdemokratiet, man skal bebrejde, men det er SF's manglende evne til at følge med i hele den globale diskussion om at komme af med så mange atomvåben som muligt og gerne

dem alle. Der må man anlægge en global strategi og ikke en national lokalstrategi. Den holder ikke længere, det vil blive brugt som spekulation og tomrum, som naturligvis straks vil blive udfyldt. Derfor er jeg skuffet over, at SF ikke er fulgt med i sikkerhedspolitikken heller på dette område.

Svend Aage Jensby (V):

Jeg vil gerne starte med at takke udenrigsministeren for et, synes jeg, udmærket svar på forespørgslen. Jeg lyttede naturligvis meget til det, man forventer fra regeringens side skal ske i Washington. Og det, udenrigsministeren dér sagde om de tiltag, der skal ske, er vi i Venstre enige i.

Nu er det snart 50 år siden, at NATO-traktaten blev undertegnet, og derfor er det ganske naturligt ligesom at gøre status, men også samtidig at se fremad. Det er jo det sidste, SF har ønsket med forespørgslen, nemlig NATO's rolle, struktur og strategisk koncept.

Jeg synes alligevel, jeg godt vil gøre et par bemærkninger, der mere har karakter af tilbageblik, for det hører også med i anledning af 50-års-jubilæet. Det er klart, at det ikke helt har SF's interesse på samme måde, som det har mit partis interesse. Det være sagt meget mildt.

Men sagen er jo, at vi i Danmark kan takke NATO og herunder ikke mindst USA og Storbritannien for, at vi i Danmark og i Europa nu i den længste periode i dette århundrede har haft fred. Vi kan takke NATO for, at vi under den kolde krig nød en udstrakt grad af beskyttelse og sikkerhed takket være forsvarsalliancen. Og at vi ikke som befolkningerne i Baltikum – jeg har jo oplevet det på Forsvarskommissionens rejser i Polen, Ungarn og Tjekkiet – er blevet sat tilbage og har oplevet, at når demokratier spirede frem, så blev de kvalt af en overvældende magt, kan vi takke NATO for ikke er overgået os.

Kommunismen har spillet fallit, verden er blevet en anden, men jeg synes alligevel, det her skulle siges.

NATO har også ændret sig. Det er, som udenrigsministeren var inde på, et helt nyt NATO. NATO evnede straks efter den kolde krigs ophør at forny sig og bidrage til opbygning af demokratier.

Jeg tænker på en lang række af de initiativer, der er taget. Det første allerede i 1990 om åbningen mod Øst, PfP-samarbejdet i 1994, som har vist sig utrolig bæredygtigt, også i praksis,

som vi har oplevet det i eks-Jugoslavien, Det Euroatlantiske Partnerskabsråd, NATO-Rusland-pagten og så selvfølgelig først og fremmest beslutningen i Madrid i 1997 om at invitere de tre nye lande ind som medlemmer og erklæringen om, at nye lande kan komme til. Det er et nyt NATO, vi står over for.

Samtidig har NATO ændret struktur, bl.a. ved CJTF-konceptet og ved en markant slankekommandostruktur fra 65 til 20 kommandoer.

Vi står altså med et NATO allerede i dag, som spiller en afgørende rolle for dansk sikkerhedspolitik og for Europas integritet, som er den eneste virkelige operatør som krisestyringsinstrument, den eneste virkelig militære operatør, og som kan sætte magt bag politiske beslutninger.

Og så til det fremadrettede, som SF ønsker diskuteret. Der har udenrigsministeren som sagt været inde på en række af de temaer, der skal drøftes i Washington.

Vi er enige i den udtalelse, der kom fra St. Malo-mødet, det britisk-franske initiativ om, at vi skal have kapacitet i Unionen til selvstændig handling bakket op af troværdige militære styrker. Det er vi helt enige i. Den Europæiske Union skal kunne tage beslutninger og godkende militære aktioner, når NATO som sådan ikke er involveret.

Vi er i Venstre også enige i den vurdering af det nye trusselsbillede, som vi står over for, og som fru Helle Degn var inde på. Det er nye risici. Jeg tænker her på masseødelæggelsesvåben af en ufattelig farlighed. Og her er det tankevækkende – det er til hr. Søvnald – at netop Joschka Fischer har sagt: Spredningen af masseødelæggelsesvåben er den værste trussel, vi står over for. Så han har jo sagt noget fornuftigt. Det har USA's udenrigsminister også sagt. Hun har meget rigtigt sagt, synes jeg, at et ballistisk missil, der bliver affyret fra en slyngelstat, er præcis lige så meget en artikel 5-trussel mod vores grænser, som en kampvogn fra Warszawa-pagten var det for to årtier siden. Det er de risici, vi står over for, og det må NATO indrette sig efter, og det forstår jeg man vil gøre i forbindelse med drøftelserne om det strategiske koncept i Washington.

Den amerikanske udenrigsminister har også sagt: NATO's primære opgave vil altid være forsvar mod angreb. Det er kernen i traktaten, der etablerede NATO, men alliancens grundlæggere skelnede også mellem, hvad traktaten

forpligter os til at gøre, og hvad den tillader os at gøre. Det er vi enige i.

Vi anser i Venstre USA's fortsatte tilstedeværelse for helt fundamentalt for europæisk sikkerhed. Derfor skal vi yde noget mere, som der også lægges op til i tripple crown-initiativet og den kobling mellem vores organisationer i Europa. Danmark skal yde sit bidrag, og det skal vi også gøre militært. Det vil Venstre kæmpe for, når vi nu om en lille måned skal forhandle et nyt forsvarsforlig.

Jeg forstår det fremsatte forslag til vedtagelse sådan – det er til udenrigsministeren – at det ikke lægger hindringer i vejen for fremtidige NATO-aktioner. På den baggrund kan vi støtte det.

Hans Engell (KF):

Når NATO i april kan fejre 50-års-jubilæum, er det som verdenshistoriens mest succesrige og effektive forsvarsalliance. Gennem 50 år har NATO kunnet løfte sit dobbelte formål, nemlig fred og frihed samt militær troværdighed og afskrækkelse.

Efter 1989 har alliancen naturligvis tilpasset sig den nye sikkerhedspolitiske situation. Alliancen formåede det i 1991 med det nye strategiske koncept, og det er denne ændring, som man nu ønsker at ajourføre, så det nye NATO er klar til udfordringerne i næste årtusind.

Der er grund til at takke SF for, at vi får denne debat i dag. Regeringen kunne selv have valgt en åben drøftelse, men gjorde det ikke. Jeg vil også takke udenrigsministeren for et afbalanceret svar, som De Konservative på de fleste punkter kan tilslutte sig.

Når det gælder det nye koncept, har vi en række anbefalinger, som vi godt vil bede regeringen om at overveje i forbindelse med udformningen af den danske forhandlingsposition.

For det første er det for os helt afgørende, at NATO også i de kommende år gør sig rede til at modtage nye medlemslande, og at man fastholder tempoet i udvidelsesprocessen. Vi vil i den forbindelse stærkt understrege den forpligtelse, den danske regering har til at arbejde for de baltiske staters sikkerhed.

Vi ser det derudover som vitalt at fastholde USA's forpligtelser og engagement i alliancen. USA's ledende rolle i NATO vil også i fremtiden være afgørende for alliancens troværdighed.

Vi har det grundsynspunkt, at det kollektive forsvar, som det er fastlagt i traktatens artikel 5, fortsat skal være NATO's absolut væsentligste mission, men som supplement hertil må NATO-landene også fokusere politisk og forsvarsmæssigt på nye trusler, som ligger uden for artikel 5-området. Det inkluderer bl.a. at fremme stabiliteten i Europa, at tage hånd om indsatsen mod spredning af masseødelæggelsesvåben, at kunne besvare truslen fra terrorisme.

Når det gælder atomstrategien, som en række talere har været inde på, har vi også hæftet os ved den nye tyske udenrigsminister Joschka Fischers udtalelser. Som bekendt har samtlige andre lande klart afvist Fischers udspil, og jeg hilser med tilfredshed, at også den danske udenrigsminister tydeligt har afvist sin tyske kollegas tanker. Hvis der er en, må man jo kunne konstatere, der står bag NATO's atomstrategi, så er det den danske radikale udenrigsminister.

Tillad mig at citere evangelisten Lukas, som jo har sagt det så fremragende: »Der er større glæde i himlen over en synder, som omvender sig, end over hundrede, der ikke har omvendelse behov.« Jeg siger det uden nogen form for uvenlighed, men alene som en konstatering af, hvor glædeligt det er at se, hvordan Socialdemokratiet og Det Radikale Venstre, som gennem 1980'erne stod bag massive angreb mod NATO's atomstrategi, nu har valgt at slutte sig til den. Jeg forstår så godt hr. Albrechtsens skuffelse, men den mener jeg vi andre kan leve med.

Et andet vigtigt tema er mandatspørgsmålet og herunder overvejselsen om, at alliancen i større omfang end hidtil skal kunne operere uden for det traditionelle NATO-område. De Konservative har det synspunkt, at vi som hovedregel må have et klart mandat fra FN's Sikkerhedsråd for at kunne deltage i militære operationer i konfliktområder.

Når det er sagt, må vi imidlertid holde fast i, at der kan som i Kosovo være situationer, hvor alliancen alligevel bør agere uanset mandat fra FN. Sagt med andre ord, vi kan ikke lægge NATO-alliancen i en spændetrøje, fordi FN ikke vil beslutte sig, hvis vi samtidig er vidner til en humanitær katastrofe. Den grad af frihed må NATO-landene have.

Både når det gælder mandatspørgsmålet og alliancens eventuelle aktioner uden for området, må det derfor bero på en helt konkret vur-

dering fra sag til sag i de enkelte medlemslande, sådan som udenrigsministeren også har lagt op til.

Det forslag til vedtagelse, der foreslås af regeringspartierne, kunne vi godt have undværet. Umiddelbart ser det ikke ud til at give problemer, og vi kan stemme for det, men jeg vil alligevel bede udenrigsministeren om i sit svar senere at bekræfte, at denne vedtagelse ikke på nogen måde ændrer på den situation, at regeringen og Folketinget fortsat vil kunne træffe beslutning om dansk deltagelse i fredsstøttende og humanitære operationer, uanset om der foreligger et klokkerent FN-mandat eller ej. Det vil være en afgørelse fra sag til sag. Det vil jeg godt bede udenrigsministeren om at bekræfte. SF's forslag til vedtagelse kan vi selvsagt ikke støtte.

Villy Søvndal (SF):

Det er SF's grundlæggende opfattelse, at NATO burde afvikles over tid til fordel for et aleuropæisk sikkerhedssystem. Det havde været en naturlig reaktion på Warszawapagten opløsning, fordi NATO var en del af den kolde krigs magtpolitiske struktur, og fordi en afvikling vil kunne danne grundlag for et bredere sikkerhedspolitisk svar, hvor OSCE bliver tildelt en ganske mere omfattende rolle, end tilfældet er i øjeblikket.

Den, der vel har haft størst betydning for det Europabillede, vi har i dag – jeg tænker på Mikhail Gorbatsjov – er i Politiken Søndag den 7. februar 1999 citeret for følgende:

»Jeg mener, at vi for 10 år siden havde en unik chance for at komme ud af den kolde krig. Den er desværre på vej til at blive forpasset i kraft af NATO, der bliver mere og mere magtfuldt, ambitiøst og egenrådigt.«

Det var ham, der frem for alt, vel også i Vesten, blev set som den figur, der var med til at afdramatisere den kolde krig, som var med til at diskutere en anden sikkerhedspolitisk konstruktion i Europa end den var.

Hvis vi så ser på den aktuelle diskussion, så kan man vel sige, at diskussionen kan antage to hovedretninger. Der ser ud til at være to hovedudviklingsveje, som vi kan vælge at betragte.

Den ene er: Hvis man læser den rapport, der ligger, som tidligere er omtalt, fra præsidenten for NAA, William Roth – man kan diskutere, hvor stor vægt man skal tillægge den, og man kan diskutere, hvilken betydning den har – er

der ingen tvivl om, at det er en rapport, der vil få ganske stor betydning, tror jeg, for dens måde at tænke på. Der er tre anbefalinger, som jeg synes der er grund til at være bekymret over i rapporten:

Den ene er, at NATO forskydes fra at forsvare territorier til at forsvare interesser og værdier. Altså ikke kun sikkerhed forstået som et territorielt forsvar, men et forsvar for interesser og værdier, der så skal udkæmpes militært.

Det er en dødsensfarlig udvikling, hvis man måler det historisk. Hvad havde det betydet i forhold til Vietnam, i forhold til Chile, hvis det havde været en kamp på værdier og ikke en kamp, der sikrede et territorielt forsvar? Det er også en farlig udvikling set i nutidens lys. Det er i øvrigt svært foreneligt med den nuværende Atlantpagt, for det må vel nødvendigvis betyde, at man så også går ind og ændrer i Atlantpagten.

Den anden anbefaling i Rothrapporten – jeg skal ikke opholde mig længe ved den, den er diskuteret meget – er, at man ikke, som det hedder, skal være »kunstigt begrænset i sin udfoldelsesmulighed«. Det betyder, som det er sagt nogle gange, at vi stadig hyppigere er på vej til at sætte den internationale orden ud af kraft.

Den tredje anbefaling er, at det foreslås, at vi i stedet for det, som vi har talt om som militære lofter, når vi diskuterede nedrustning, nu af hensyn til det, der hedder alliancesolidaritet, lægger det ind, der hedder en militær bund, altså sikre, at lande ikke går foran – om man så må sige – i nedrustningen. Det er jo forrykt, hvis man samtidig er opmærksom på, at NATO-landene i forvejen bærer to tredjedele af verdens samlede militærudgifter, to tredjedele af verdens samlede militærudgifter. Her foreslår man nu, at der lægges en bund, så man sikrer, at militærudgifterne ikke sænkes yderligere.

Efter SF's opfattelse er der brug for en helt anden sikkerhedspolitisk dagsorden, og jeg håber meget, at det også bliver regeringens dagsorden. Jeg synes, at en radikal udenrigsminister har en helt speciel forpligtelse.

Det ene er at sænke de militære udgifter og styrkemål til fordel for at tvinge penge over i civil regi. Jeg vil godt spørge, om det stadig væk er en målsætning at sikre den flytning af ressourcer.

For det andet: En opbakning bag og styrkelse af FN som ordenshåndhæver, og det er meget

mere end den snævre diskussion om mandat; det er også en diskussion om en fornyelse af FN's institutioner, som vi har vedtaget her i Folketinget, men det er også en diskussion om mandat.

Det tredje, jeg vil nævne, er nedrustnings-skriftet ikke alene på det konventionelle område, men også på atomvåbenområdet. Jeg synes ikke, det er rart at høre Clintons tale til Kongressen på det ene punkt, der vedrører, at USA nu er i gang med at kaste sig ind i et kæmpe oprustningskapløb. Jeg vil godt høre, hvordan den danske regering ser på det. Endelig forstår vi ikke, at man ikke tillægger strategien fra 1980'erne større betydning, altså afståelse fra førstegangsbrug.

Så vil jeg også godt understrege, at det her ikke var en tale fra et pacifistisk parti, hvis nogen skulle mene det. Det her var en tale fra et parti, der har været med til at støtte IFOR- og senere SFOR-indsatsen i Bosnien. Det her var en tale fra et parti, der godt vil være med til at støtte også en militær løsning i Kosovo, såfremt der ligger en forhandlet løsning.

Men det var også en bekymret tale: en bekymring over en oprustning, hvor ingen vinder, men hvor alle taber, og en bekymring over en magtfuldkommenhed og en egenrådighed, som vinder over den retsorden, vi har etableret efter Anden Verdenskrig.

Peter Skaarup (DF):

I Dansk Folkeparti vil vi også sige tak til SF for at have rejst debatten om NATO's rolle her i 50-års-jubilæumsåret. Vi er da glade for, at den slags debatter bliver rejst.

Vi mener, de er relevante, men vi er da nok noget kede af den undertone, som vi ligesom synes, at debatten har fra SF's side. Det ligger klart for os efter at have hørt hr. Holger K. Nielsens tale og også hr. Villy Søvnalds tale, at der er sådan en undertone af, at nu skal vi til at begrænse vores muligheder inden for NATO-samarbejdet.

Danmark skal til at begrænse sig på forskellig vis, og vi skal åbenbart ikke have den mulighed, som vi har i dag, for at man kan gå uden for et FN-mandat, og at NATO kan komme i aktion i en given konflikt, hvis der er brug for det. Det skal heller ikke være sådan, at vi skal have lov til at bruge en førstegangsbrug af atomvåben. Dér vil SF gerne ophøje Joschka Fischers forslag til sit. Altså begynder vi nu på en række områder at udhule den mulighed,

som vi hidtil har haft igennem vores NATO-samarbejde.

Det kan jo ikke andet end bringe Dansk Folkeparti ind på den tanke, at det, SF er i gang med, i virkeligheden er at forsøge at spolere NATO-samarbejdet, hvor det, der i virkeligheden er brug for, som vi ser det i Dansk Folkeparti, er at bakke op bag det gode samarbejde, der foreløbig har sikret verdensfreden gennem 50 år, og som forhåbentlig også i de kommende 50 år vil sikre verdensfreden.

Vi kan ikke få øje på, hvor det er, NATO gør alle de her fejl, som SF åbenbart mener de gør. Vi kan få øje på, at der i FN-systemet i dag er nogle problemer, der gør, at vi i enkelte situationer nødvendigvis må have muligheden for at gå ud over et FN-mandat, hvis et sådant ikke kan komme på grund af Ruslands og eventuelt Kinas vetoret i Sikkerhedsrådet.

Derfor er det altså efter vores opfattelse en fejlslutning, når SF, samtidig med at de gerne vil være ansvarlige, og samtidig med at de gerne vil være regeringsbærende og sidde på regeringstaburetterne, pludselig vil til at begrænse den danske forsvarspolitik og udenrigspolitik inden for NATO, så man ikke længere må bruge atomvåben første gang, hvis der er brug for det, så man f.eks. ikke må gøre en indsats i en international konflikt uden FN-mandat, hvis der er brug for det.

Det er ærgerligt, hvis det er den vending, debatten skal tage her i dag.

Der skal ikke være tvivl om, at for vores vedkommende i Dansk Folkeparti bakker vi helhjertet op om dansk NATO-medlemskab, og vi mener faktisk, at hvis SF får held med at gennemføre de tanker, som de er fremme med i dag, så vil det reelt betyde, at Danmark ikke kan være medlem af NATO, for så vil Danmark komme til NATO og sige nogle ting, som NATO under ingen omstændigheder vil kunne acceptere, nemlig at afskrive sig muligheden for f.eks. førstegangsbrug af atomvåben eller muligheden at gøre aktiv tjeneste i en konflikt et eller andet sted.

Det skal efter vores opfattelse i Dansk Folkeparti ikke være sådan, at NATO i tide og utide skal gå i gang med at deltage i forskellige aktioner rundt omkring, men det, vi gerne vil forbeholde os retten til, er, hvis der er en aggressor, f.eks. Saddam Hussein eller en anden vanvittig diktator et eller andet sted rundt omkring i verden, der overfalder et andet land, begynder at slagte løs af det lands borgere, så skal det

ikke være sådan, at NATO ikke har muligheden for at gå ind i en sådan konflikt, hvis Rusland f.eks. i FN's Sikkerhedsråd skulle nedlægge veto.

Så er USA kommet med et sikkerhedsforslag til fremtiden, der hedder triple crown, hvor vi i Dansk Folkeparti må sige, at vi synes faktisk, at det en ganske fornuftig tankegang at gå i gang med fra og med 50-års-jubilæet.

Modsat SF så synes vi faktisk, at NATO på det her punkt er på vej til at forny sig set i lyset af det trusselsbillede, som vi ser, og som ikke længere i første række kommer fra øst, men måske lige så vel kan komme fra syd eller fra terroraktioner eller mindre konflikter, som vi ser rundt omkring i verden, desværre.

Triple crown-ideen går så på, at NATO skal have muligheden for at gribe ind og bringe ro og orden, hvis det er opgaven, at OSCE skal oprette demokratiske tilstande, og så er det EU's opgave at stille mere langsigtede økonomiske og politiske stabilitetsmuligheder op på banen. Og det synes vi er fornuftigt. EU skal ikke have et selvstændigt forsvar eller en EU-hær, hvor man på tværs af NATO engagerer sig i alle mulige spørgsmål. NATO er det forsvarspolitiske samarbejde, og det er ikke EU, der skal køre det. Det fungerer udmærket i dag – og gerne under amerikansk styring.

Til slut skal jeg sige, at af de to forslag til vedtagelser vil vi holde os til den foreslåede vedtagelse fra fru Helle Degn og hr. Jørgen Estrup, der sådan set går på at arbejde ud fra de vilkår, vi kender i dag. Vi kan ikke acceptere, at det ikke skal være muligt, hvis det er nødvendigt, at NATO får mulighed for at reagere uden et mandat fra FN.

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

Jeg lagde mærke til, at hr. Peter Skaarup beklagede dybt, at NATO nu – efter nogles mening – kunne risikere at skulle fraskrive sig adgangen til førstegangsb brug af atomvåben, og det er klart, at når man har så militant og krigerisk holdning, som hr. Skaarup har, så kan jeg godt forstå problemet.

Vi mindes jo flere af os, hvordan Dansk Folkeparti reagerede, da det kom på tale, at man skulle prøve at forhindre en humanitær katastrofe i Kosovo. Det var måske en lidt an-

den reaktion end den krigeriske, vi dengang så fra hr. Skaarup.

Er det ikke sådan, at når Dansk Folkeparti skal tage stilling til de her ting, så vil man meget gerne være meget krigerisk, så længe det er på skrivebordsplanet, men så snart det drejer sig om, at danskere skal risikere noget uden for Dannevirke, så har man faktisk ikke lyst til overhovedet at engagere sig? Er det ikke det, der er det egentlige problem?

Jeg tror også, at hr. Skaarup får et problem, hvis hr. Skaarups parti mener, at man skal i regering på et eller andet tidspunkt.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg hæftede mig også ved hr. Peter Skaarups store beklagelse af, at hvis SF's forslag gik igennem, så må NATO ikke længere bruge atomvåben. Sådan sagde hr. Peter Skaarup. Og det skal vi have lov til, sagde han. Det er jo selvfølgelig et synspunkt, man kan have: at det skal vi søreme have lov til. Derefter gik hr. Peter Skaarup over til at snakke om, at vi skulle kunne give modstand til diktatorer som Saddam Hussein, som undertrykker sin egen befolkning.

Så er det, jeg vil spørge hr. Peter Skaarup: I hvilke situationer er det, at Dansk Folkeparti mener, at det vil være så godt, at NATO bruger atomvåben som førstegangsvåben? Hvad er det præcis for situationer? Er det f.eks. i de situationer, som hr. Peter Skaarup nævnte, nemlig for at komme af med en krigerisk diktator som Saddam Hussein?

Er det den type ting, som hr. Skaarup tænkte på, eller kunne vi få præciseret præcis, hvad det er hr. Peter Skaarup taler om?

(Kort bemærkning).

Tom Behnke (FP):

Alt mulig respekt for Dansk Folkepartis synspunkt i den her forespørgselsdebat, og hvordan Dansk Folkeparti vil forholde sig til de fremsatte forslag til vedtagelser, men der var noget, der forvirrede mig lidt, og det var hr. Peter Skaarups konklusion på, hvad der lå i forslaget til vedtagelse fra SF's side, for nu har jeg læst det tre gange, og jeg synes ikke, at jeg nogen steder kan se, at der står noget om atomvåben i det. Men det kan da godt være, at det er forskellige eksemplarer, der er delt rundt i salen, og i så fald synes jeg da, vi skal få stoppet det.

(Kort bemærkning).

Peter Skaarup (DF):

Ja, der er åbenbart flere ordførere, der samstemmende har misforstået, hvad jeg sagde, og det må vi så lige få rettet.

Dansk Folkeparti mener ikke, at der i det forslag til vedtagelse, der er fremsat fra SF's side i dag, er indeholdt noget om førstegangsbrug af atomvåben. Men vi pegede på det problem, som vi hørte under debatten, og som hr. Holger K. Nielsen bragte frem: at hr. Holger K. Nielsen og SF er utilfredse med, at den danske regering har afvist Joschka Fischers forslag om at fjerne muligheden for at bruge atomvåben første gang i en given konflikt.

Her er det så bare, at jeg siger, at sammenholdt med, at man altså heller ikke vil være med til, at NATO kan gå ud over FN-mandateret, hvis der i en given situation er brug for det, så er man altså ude på et skråplan, for hvis SF får magt, som de har agt og siger her i dag, så vil det reelt betyde meget vanskelige vilkår for dansk medlemskab af NATO. Det kan jeg bare forudsige, hvis det er sådan, at de to forslag kommer igennem.

Det, vi taget stilling til med selve forslaget til vedtagelse – det erkender jeg – er kun, at vi fra NATO's side ikke skal have lov til at gå uden for mandatet over for FN, og det mener jeg også er et problem at fraskrive sig den mulighed. Jeg siger ikke, vi skal bruge det i tide og utide, men jeg siger, at muligheden skal være til stede, ligesom forhåbentlig i øvrigt et bredt flertal her i Folketinget mener, at den mulighed skal være til stede.

Hr. Jørgen Estrup var inde på, at Dansk Folkeparti skulle have en militant og krigerisk holdning. Det er vist noget af en overfortolkning af det, jeg sagde. Det, jeg bare siger, er, at vi selvfølgelig fra dansk side først og fremmest skal bruge forhandlingsmidler. Vi skal bruge nødhjælp osv. osv. i de konflikter, der er rundt omkring. Men er der ikke andre muligheder, f.eks. i forhold til en gal diktator i Irak som Saddam Hussein, så er vi i Dansk Folkeparti på det hold, der siger, at så skal NATO have muligheden for at agere over for det.

Det kunne jeg da så også håbe at hr. Jørgen Estrup og Det Radikale Venstre ville være med til, uanset om de sidder i regering eller ej, for det er vigtigt, at vi fra Vestens side meget klart kan tage afstand fra diktatorer som Saddam Hussein.

(Kort bemærkning).

Svend Aage Jensby (V):

Hr. Skaarup besvarede et spørgsmål fra hr. Jørgen Estrup, men jeg vil godt følge lidt op på det, hr. Estrup var inde på.

Det er jo NATO's nye rolle at deltage i krisestyringsopgaver, deltage i fredsstøttende/freds-skabende operationer. Det er bl.a. det, der vil komme endnu mere ned på tryk i Washington. Hvad var det egentlig, der gjorde, at Dansk Folkeparti ikke kunne støtte NATO-aktionen i Kosovo, hvor hundredtusindvis af mennesker sad og frøs ihjel i bjergene eller kunne gøre det? Det har noget med NATO's rolle at gøre i fremtiden. Hvad var det, der gjorde, at Dansk Folkeparti ikke kunne støtte aktionen?

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

Det undrer mig lidt, at Dansk Folkeparti går ind i et kæmpe forsvar for regeringens afvisning af at diskutere, om man ikke skulle opgive førstegangsbrugen af atomvåben.

Der er så flere argumenter, men hørte jeg rigtigt, da hr. Peter Skaarup sammenkoblede det argument med en Saddam Hussein, der kunne forestille sig at gå ind i Kuwait eller lave andre forfærdelige ting? Jeg kan ikke forestille mig, at Dansk Folkeparti forestiller sig, at NATO skulle bruge atomvåben imod folk som Saddam Hussein, eller var det det, hr. Skaarup faktisk mente?

Så antyder hr. Peter Skaarup, at det kan give os vanskeligheder i vores NATO-medlemskab, hvis vi går ud og offensivt støtter, at man skal opgive førstegangsbrug af atomvåben. Jamen vi er jo ikke isolerede her. Joschka Fischer har været ude med ideen. Jeg synes, at vi straks burde have bakket den tyske udenrigsminister op.

Den canadiske regering ønsker den her debat taget op. I Canada har man haft en vældig diskussion om, hvordan man langt mere offensivt skal arbejde på at få nedrustning, få sænket atomtærskelen yderligere.

Den er sænket, men den er der stadig væk. Der er stadig væk problemer. Og derfor må det da være, bør i hvert fald være det, den danske regerings politik – en regering bestående af to partier, som i 1980'erne arbejdede for, at man skulle opgive førstegangsbrugen – at man nu har mulighed for i regeringen at presse på inden for NATO.

(Kort bemærkning).

Peter Skaarup (DF):

Hr. Jensby spørger om, hvorfor Dansk Folkeparti var imod aktionen i Kosovo. Det var jo, hvilket jeg kan gentage her fra talerstolen, af den simple årsag, at man fra NATO-rådets side og også fra dansk side rettede den kritik og de aktioner ensidigt mod den ene part i konflikten, nemlig serberne.

Problemstillingen er jo, og det er jo så blevet bekræftet af udviklingen, at kosovoalbanerne har været lige så slemme på en række områder, også har lavet nedslagninger blandt befolkningen. UCK har været meget aktive på forskellig vis og har provokeret FN på en række områder igennem tiden, også den seneste tid her. Derfor er der ikke nogen som helst grund til at forvente, at en given indsats fra NATO's side på det tidspunkt ville have opretholdt nogen som helst fred, for der var ikke fred på det givne tidspunkt. Men det har vi jo haft lange diskussioner om i Folketingssalen tidligere.

Så spørger hr. Holger K. Nielsen, og det spurgte hr. Søren Søndergaard også om, om Dansk Folkeparti vil anvende atomvåben i en aktuel situation, og her er svaret bare: Det er ikke noget aktuelt overhovedet i øjeblikket. Og det er heller ikke aktuelt at anvende det over for Saddam Hussein eller andre. Men der er ingen som helst grund til, at vi fra dansk side og fra NATO's side fraskriver os den mulighed, hvis der kommer en tredje verdenskrig, at vi i en sådan situation ikke skal have den mulighed at bruge atomvåben.

Derfor er det altså, at hvis SF får muligheden for at gennemføre deres ideer, så har vi altså miseren, så har vi det problem, som vi også havde efter Anden Verdenskrig og under den kolde krig, hvor SF, Enhedslisten, mange af de partier, der var på venstrefløjen, jo altså var af den opfattelse, at vi skulle strække armene i vejret og sige: Vi skal ikke have nogen våben i Danmark, vi skal ikke have atomvåben på dansk jord, vi vil ikke acceptere det ene og det andet og det tredje.

De 23 NATO-dagsordener, som var ensidigt rettet mod NATO, stod SF jo i høj grad bag ved, og hvis ikke regeringen havde holdt fast på det tidspunkt og ført en positiv forsvarspolitik over for NATO, ja, så havde det været helt galt i dag. Så er det slet ikke sikkert, vi havde fået den relative fred over for øst i hvert fald, som vi har lige i øjeblikket.

(Kort bemærkning).

Villy Søvnald (SF):

Jeg vil godt bidrage til afklaringen i Dansk Folkeparti. Jeg forstod, at baggrunden for Dansk Folkepartis stillingtagen omkring Kosovo sidste gang var det retfærdighedssynspunkt, at når serberne skulle have bomber i hovedet, så skulle kosovoalbanerne også. Det er jo det, man kan betegne som et traditionelt lighedssynspunkt.

Jeg vil godt spørge sådan mere teknisk til Dansk Folkeparti: Nu er det jo sådan, at kosovoalbanerne bor i et land, der ser ud, som det gør, hvor 90 pct. er albanere og 10 pct. er serbere. De bor i øvrigt meget blandet. Sådan rent teknisk, hvordan vil man da sikre, at de dér bomber rammer præcis kosovoalbanerne, så de får deres meget retfærdige andel af bomberne? Det er da interessant at vide, når man nu har de dér interessante teser, synes jeg, i Dansk Folkeparti. Hvordan vil man sikre den dér høje jordiske retfærdighed?

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Ja, hvis det står til hr. Peter Skaarup, så er det ikke let at være medlem af Enhedslisten. Den ene dag bliver vi beskyldt for at gå ind for vold, og den næste dag bliver vi beskyldt for at gå ind for fred. Så det er jo lidt vanskeligt.

Men det, som jeg synes er interessant ved det, hr. Peter Skaarup sagde, er en formulering: Hvis der kommer en tredje verdenskrig, så er der ingen grund til, at NATO ikke også skal bruge atomvåben.

Jeg må indrømme, at jeg synes, det er en fantastisk formulering. Altså, hvis der er noget rationale bag ideen om en første strike-kapacitet, så er det jo at undgå en tredje verdenskrig. Ellers har det overhovedet ikke noget mening.

Derfor: Hvad mener hr. Peter Skaarup med en formulering, som »hvis der kommer en tredje verdenskrig, så er der ingen grund til, at NATO ikke også skal have lov til at bruge atomvåben.«?

Hvad mener hr. Skaarup?

(Kort bemærkning).

Peter Skaarup (DF):

Ja, med sådan en debat her med SF og Enhedslisten føler man sig nogle gange hensat til sådan en 8. eller 9. klasse, hvor man for første gang nogen sinde er begyndt at diskutere forsvarspolitik inden for klasselokalet. Hvad er dog det

for en gang, jeg havde nær sagt noget værre sniksnak, der kommer fra SF og Enhedslisten her?

Det er da selvfølgelig klart, at førstegangsbrug af atomvåben, hvis det overhovedet nogen sinde bliver aktuelt, vil være for at undgå en tredje verdenskrig. Det er da fuldstændig klart, og det siger sig selv. Enhedslisten burde helt sikkert forstå, at det er det, jeg mente, men jeg skal gerne sige det: Det var det, jeg mente.

Så siger hr. Villy Søvndal, at det rationale, som Dansk Folkeparti skulle være kommet med, var, at man skulle bombe ligeligt over for serberne og kosovoalbanerne. Jamen altså det, vi sagde, var, at det skønneste var jo, at vi overhovedet ikke kom til at bombe, men at man satte sig til forhandlingsbordet og fandt en løsning på det her, at man sendte nødhjælp derned, at man gik i gang med de forhandlinger, som ikke på noget tidspunkt hidtil da havde kunnet fungere.

Her er det altså bare, at hr. Villy Søvndal fuldstændig misforstår Dansk Folkeparti. Han mener, vi vil sende bomber både det ene og det andet sted hen. Vi vil ikke sende nogen bomber af sted, og det ville SF for øvrigt heller ikke. Og de skal have tak for, at de havde den holdning på det tidspunkt.

Fejlslutningen fra SF's side omkring kosovoalbanernes og serbernes situation var jo så bare efter vores opfattelse i Dansk Folkeparti, at man dér sagde, ligesom man gør i dag: Vi fraskriver os for tid og evighed muligheden for at agere i en given konflikt, for vi siger, at NATO aldrig skal kunne agere uden et FN-mandat. Det var sådan set SF's eneste kritikpunkt under den daværende debat.

Det er efter vores opfattelse en fejlslutning, for der kan altså godt komme nogle konflikter, og jeg har nævnt en af dem: Irakkrisen med Saddam Husein, hvor det godt kan være en mulighed, at NATO skal kunne agere uden altid at lytte til, hvad Rusland eller f.eks. Kina siger.

Arne Melchior (CD):

CD vil også gerne give håndslag til udenrigsministeren for den redegørelse, han har givet i dag.

Jeg har været inde på det tidligere under de korte bemærkninger, hvor jeg kunne konstatere, at en væsentlig del af indholdet i udenrigsministerens redegørelse stod i skarpeste modstrid til, hvad forespørgerne fra SF og hvad Enheds-

listen har sagt her. Så jeg tror nok, at jeg kan tage ethvert væddemål på, at hr. Holger K. Nielsen i hvert fald ikke bliver hverken udenrigs- eller forsvarsminister i den regeringsdannelse, han går og fabler om og drømmer om. Og det hilser jeg da med stor glæde.

Der er ikke noget at sige til, at udenrigsministeren svinede sig højt op, for det er jo en festlig anledning, når NATO skal fejre de 50 år. Han blev så sangvinsk, så han både i indledningen og i slutningen af sin tale kiggede ind i det 21. århundrede. I 1980'erne kiggede vi måske ind i 1990'erne. Nu kigger vi et helt århundrede frem; det er godt gjort.

Jeg vil ikke gå helt så langt. Men jeg vil deltage i det sangvinske, i jublen, i taknemligheden over, at vi har haft dette NATO i de 50 år.

Vi går ikke rundt og lykønsker hinanden og gratulerer og roser hinanden til daglig, men når der er jubilæum og fødselsdag, så er der anledning til at sige det, hvis det er holdbart, og det er det i dette tilfælde. Der er virkelig noget at glæde sig over, noget at sige tak for. Og også nu, når USA nogle gange af visse ordførere har været nævnt negativt her – NATO er jo bare USA's forlængede arm og sådan noget lignende – så vil jeg da også til min lykønskning føje en glæde over og en tak for, at USA har stået last og brast med Europa adskillige gange i dette århundrede. Den fred og frihed, som vi kan glæde os over, havde næppe været mulig uden USA's helhjertede deltagelse. NATO har enormt mange fortjenester.

Så var hr. Skaarup noget inde på dobbeltbeslutningen fra for cirka 20 år siden. Jeg er ikke i tvivl om, at denne trussel om at opstille nukleare affyringsvåben var med til at knække Sovjetunionens aggressioner på det pågældende tidspunkt.

Hr. Holger K. Nielsen har jeg diskuteret med tidligere i debatten i dag, fordi han sagde, at militære midler klarer ikke alt. Nej, selvfølgelig gør militære midler ikke det, og det vil vi heller ikke beskyldes for at mene, men et beredskab, herunder også et militært beredskab, og en fast værnevilje er sandelig en stor fordel, når det gælder om at undgå krig og opretholde fred.

Og så fejrer vi altså jubilæet ved at optage Polen, Tjekkiet og Ungarn, og det er vi også glade og lykkelige for, og vi glæder os også til at være med til at optage yderligere flere stater. Det må bare forlanges, at de naturligvis også skal tage det alvorligt og leve op til de aftaler, der er indgået i alliancen.

Udenrigsministeren siger, at Europa ikke længere er delt mellem to poler. Det er også rigtigt, men det betyder ikke, at forsvarsalliancen ikke fortsat skal tages med fuldeste alvor.

I Forsvarskommissionens arbejde kæmpede jeg for, at man ikke skulle skrive – men jeg tabte altså – at vi 10 år frem kan sige, at der ikke er nogen trussel mod vores område. Må jeg minde om, hvad Tyskland færdigbragte på færre end 10 år, nemlig fra 1933 til 1936, for ikke at sige 1938. Altså på 5 år blev Tyskland en stærkere trussel mod verdensfreden end set nogen sinde før.

Og det er endnu nemmere i dag med kort varsel at opbygge en sådan trussel, netop på grund af masseødelæggelsesvåbnene, herunder de nukleare og de kemiske våben, som er så farlige som nu. Derfor skal NATO-forsvaret tages fuldstændig for pålydende og alle i alliancen indgåede aftaler overholdes.

Hr. Holger K. Nielsen, ordføreren for forespørgerne, sagde, at dengang, altså for årtier siden, var NATO primært en forsvarsorganisation.

Det er NATO også i dag, vil jeg sige til hr. Holger K. Nielsen, og det sagde udenrigsministeren også. Udenrigsministeren sagde ordret, at det stadig væk gælder, at NATO's hovedopgave er det kollektive forsvar, og nævnte de transatlantiske båndets betydning. Det gælder stadig væk, og det vil det store flertal i Folketinget snart bekræfte med en vedtagelsesdagsorden.

Ja, vi stemmer altså for regeringspartiernes forslag til vedtagelse, men vi kunne sådan set lige så godt stemme for, at folketingsmedlemmer skal holde grundloven og de øvrige love. Og hvis dét blev forelagt som et forslag til vedtagelse, ville vi såmænd heller ikke stemme imod det, men endda for, og det gør vi altså også her, men det er jo altså en lille smule som at række tungen ud af vinduet, men o.k., som afværgevedtagelse kan den lige gå an.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Hr. Arne Melchior nåede jo sangvinke højder i sin hyldesttale for NATO, og samtidig kritiserede han det, som jeg havde sagt om, at NATO jo er et instrument for USA's udenrigspolitik.

Før hr. Melchior fejrer sin fest, synes jeg, han burde gøre sig klart, hvad det var, der skete, de sidste år Warszawapagten eksisterede. Der bragte USA og NATO verden frem til randen af

atomkatastrofen. Det var jo ikke NATO's og USA's fortjeneste, at vi overlevede den periode. Det var fredsbevægelsernes fortjeneste. Det var alle dem, der kæmpede imod atomoprustningen, som banede vejen for, at det blev muligt at lade Muren falde. Det ved hr. Melchior jo godt.

Jeg synes, det forsøg på ligesom at retfærdiggøre NATO's rolle, som hr. Melchior gjorde, i hvert tilfælde ikke skal stå uimodsagt i den her debat.

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

Hr. Keld Albrechtsen vil ligesom tage patent på forståelsen af mange ting. Tidligere i debatten var det *hans* udlægning af, hvad der er folkeretligt korrekt, som skulle være den afgørende.

Det er det gudskelov ikke. Så nem er jura for øvrigt heller ikke, at der kun er én mening, og jeg er totalt uenig med hr. Keld Albrechtsens forståelse af, hvor folkerettens grænser går.

På samme måde er jeg uenig i, at det var NATO, der bragte verden til randen af atomkatastrofen – som jeg vist rigtigt har noteret mig det – men det vil historieskriverne sikkert være meget uenige om.

Må jeg erindre om den situation, da der skulle placeres atomvåben på Cuba – det var i begyndelsen af 1960'erne – og hvor præsident Kennedy trådte meget stærkt op imod dette og ved sin faste holdning undgik, at denne opstilling af atomvåben på Cuba skete.

Det er klart, at i risikable situationer, i tilspidsede situationer, er det altid vigtigt at vide, hvor langt man kan gå, og hvornår det er for meget, men jeg mener, at NATO har gjort sin pligt med bravour.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Hr. Arne Melchior kan jo sagtens mindes opstillingen af de 572 mellemdistanceraketter, som NATO foretog, og som var et skridt, der bragte os helt frem til kanten.

Så siger hr. Melchior, at det er mig, der vil bestemme, hvad folkeretten er, men det har jeg ikke sagt; jeg har bare sagt, at jeg ikke vil acceptere, at man flytter beføjelsen til at fortolke folkeretten væk fra FN og over i NATO og i en militæralliance mellem nogle lande. Det er et brud på alle internationale retsprincipper, man dér vil foretage. Men hr. Melchior skal ikke pådutte mig, at jeg ønsker at tage patent på folkeretten. Naturligvis ønsker jeg ikke det.

Og hvad har NATO's indsats så været efter Murens fald? Ja, dér har NATO først og fremmest sikret, at der fortsat spildes 500-600 mia. dollars om året på militær, mens ulandsbistanden falder og falder. Det er, hvad NATO står for i dag.

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

Det nytter jo nok ikke noget, for hr. Keld Albrechtsen og jeg står så langt fra hinanden, at enighed på disse områder ikke er mulig, men jeg er altså ikke enig i, at det er FN, der har retten til endeligt at fortolke folkeretten. Det er jeg aldeles ikke enig i. Det kan ske ved en domstol, men det kan ikke ske i en organisation – det er ganske umuligt – og det kan ikke ske entydigt på globalt plan. Så derfor synes jeg alligevel, at hr. Albrechtsen i hvert fald lægger billet ind på et patent, som han ikke kan magte at fortolke rigtigt.

Og så er jeg selvfølgelig aldeles uenig i, at vi bruger for mange penge til vores forsvar. Forsvarsudgifterne svarer til en families brand-, ulykkes- og ansvarsforsikring, og den siger man altså ikke op, selv om der i lang tid ikke har været hverken brand eller indbrud. Og på samme måde må familien Danmark, staten som sådan, også bevare sin forsikring, for det er den alvorligste pligt at sikre sit områdes integritet og sine borgeres sikkerhed. Det kan man næsten ikke betale for meget for.

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

Når nu hr. Arne Melchior siger, at man ikke siger sin brandforsikring op, selv om der ikke har været brand, går jeg ud fra, at hr. Melchior vil medgive mig, at man dog har mulighed for med en vis rationalitet at skifte selskab, og at man, selv om man kun har ét forsikrings-selskab, ikke nødvendigvis skal have det samme selskab på de samme betingelser altid.

Det vil sige, at betingelserne for en forsikring jo godt kan ændre sig, og at man derfor med fornuft kan diskutere, hvordan man bedst kan undgå, at éns hus begynder at brænde.

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

Vist kan man da skifte selskab, hvis der altså er alternativer, men jeg ser ikke i horisonten noget alternativ til NATO. Og da NATO's medlemmer er meget tilfredse med den police, de har

tegnet dér, ville det jo være tåbeligt at skifte selskab, men der er altså heller ikke noget selskab at skifte til.

Derimod kan jeg godt gå så langt som til at sige, at hvis man har kørt sikkert i sin bil længe eller ikke har haft brand eller indbrud længe, fordi man har sikret sit hus godt, så kan præmien for de faste kunder godt gå ned efterhånden. Og det har den jo også gjort; vi har jo fået den forsvarsøkonomiske dividende, idet Danmark i dag bruger ca. 20 pct. mindre af bruttonationalproduktet, end vi gjorde for 12-15 år siden, så så langt er vi enige i sammenligningen med forsikringen.

Første næstformand (Birte Weiss):

Hr. Jørgen Estrup som ordfører.

Jørgen Estrup (RV):

50 år betegnes jo normalt som et skarpt hjørne, og det tror jeg også godt man kan kalde det i NATO's henseende. Der er brydninger i alliancen, brydninger, som er naturlige i relation til den måde, verden har ændret sig på, brydninger mellem vægten på den militære side og på den politiske rolle og brydninger mellem traditionel tænkning og mere visionært engagement i det, der sker ude omkring i verden og specielt i Europa.

Jeg synes, de af os, der havde mulighed for at deltage i NATO-parlamentarikernes møde i Edinburgh i november, oplevede det meget stærkt i form af en brydning mellem parlamentarikere fra USA's kongres og europæiske parlamentarikere, og den diskussion er ikke slut.

NATO har i de seneste 10 år gennemgået en foryngelseskur. Man har vist en betydelig grad af evne til at tilpasse sig den situation, som opstod efter ophøret af den kolde krig. Den politiske rolle er blevet opprioriteret, ikke mindst i forbindelse med topmødet i London i 1991. Man har sat hele den nye sikkerhedspolitiske orden i Europa på dagsordenen, og man har også gjort det i samarbejde med en anden organisation, nemlig OSCE.

NATO er i langt højere grad blevet en organisation, der arbejder i samarbejde med andre, og som prøver på at være konstruktiv. Det gælder i partnerskabssamarbejdet. Det gælder, som vi har oplevet det, i forholdet til Rusland og Ukraine. Det gælder også i diskussionen om NATO's udvidelse, hvor formålet og målsætningen er et Europa uden nye skel – en proces, som må fortsætte, for ellers burde den aldrig

være gået i gang. Men det gælder unægtelig også i NATO's indsats som operatør for FN, altså i det, man kalder out of area-operationer, og i udarbejdelsen af det nye koncept CJTF.

NATO har vist sig som en operatør og en organisation med meget betydelig fleksibilitet.

Men for at det her nu ikke skal blive en ren skamrosning af NATO – det ville være meget uradikalt – vil jeg godt samtidig føje til, at NATO jo altså også har et inertiproblem, at NATO har et problem med det, man kunne kalde artikel 5-kustoderne, dem, der stadig væk mener, at artikel 5 sådan set er det, man burde koncentrere sig om.

NATO har også internt, hvad jeg vil kalde en paranoia i forhold til den kolde krig: spørgsmålet om, hvad det egentlig er, der truer ikke enkelte lande, men NATO-alliancen som sådan. Og det er påfaldende, at man stadig i mobiliseringssammenhæng føler det naturligt, at man er nødt til at have et beredskab, som nu er kommet op på 6 måneder, men det skete først pr. 1. januar. Der er unægtelig også her noget at diskutere.

Men kampen står først og fremmest om det, jeg vil kalde NATO's sjæl, nemlig spørgsmålet, om NATO skal varetage medlemmernes interesser eller opgaven er at fremme et fælles værdigrundlag og et sæt folkeretlige spilleregler, sådan som opgaven faktisk præciseres i indledningen til Washingtontraktaten.

Jeg synes, det er væsentligt at pointere, at når man læser NATO-traktaten, fremgår det, at der på centrale punkter er understreget en tæt sammenhæng med FN – understreget, at NATO bygger på FN's værdigrundlag, at NATO-pagten forudsætter FN-systemet, at NATO forpligter sig til at overholde FN-pagten, at NATO accepterer Sikkerhedsrådets overordnede ansvar for fred og stabilitet, og at NATO sågar pålægger sig selv at tilpasse sig ændringer i FN's virkemåde.

Det er stærke ord, og det er også derfor, nogle af os føler, at det, som formanden for NATO-parlamentarikerne lagde frem, også var et brud med fundamentale NATO-principper. Og jeg tror, det var en af grundene til, at der ikke var stor opbakning til det amerikanske synspunkt i NATO-parlamentarikerforsamlingen.

Men det, at vi skal fastholde dette princip, løser ikke problemet med det, man kunne kalde humanitær intervention. Vi har brug for at løse dilemmaet i den gråzone, som vi har oplevet i forbindelse med Kosovo og andre truende hu-

manitære katastrofer. Passivitet er ikke løsningen. Men hvor går grænsen, sådan at vi sikrer, at det, vi foretager os, sker på et legalt grundlag, et værdigrundlag, som er FN's, og i samarbejde med FN?

Derfor er det vigtigt at understrege, at fleksibilitet bestemt ikke betyder principløshed, men derimod en situation, hvor man forsøger bedst muligt både at overholde folkerettens principper og FN's formål og principper, sådan som det er fastlagt i regeringspartierne's forslag til vedtagelse.

Keld Albrechtsen (EL):

Efter Enhedslistens opfattelse burde NATO slet ikke have haft en 50-års-fødselsdag, men burde have været nedlagt sammen med Warszawa-pagten. Den åbning, som opstod efter Murens fald, og som kunne have ført frem til almindelig global nedrustning, er nu ved at være tabt på gulvet. Man er tilbage i den gamle militaristiske skure. Man begynder igen at tænke på den måde, at man ser militære løsninger på de politiske problemer. Man fastholder store militære budgetter, samtidig med at ulandsbistanden fra de rige lande til de fattige lande nu falder støt og roligt år for år.

De vestlige magter udarbejder nu nye op-rustningsplaner for udrykningsstyrker, for udvikling af nye præcisionsvåben og for udvikling af såkaldte antiraketforsvar, ABM-systemer, osv. osv.

I stedet for at nedlægge NATO og forsøge virkelig for alvor at gøre OSCE til rammen for en løsning af sikkerhedsproblemerne i vores del af verden kører man videre i de gamle spor.

Man har med udvidelsen af NATO også lagt kimen til nye modsætninger i Europa.

Udenrigsministeren hævdede – frimodigt, vil jeg sige – at nu havde man fået et helt Europa, fordi man havde optaget tre nye medlemslande i NATO, men man har lige nøjagtig genskabt delingen af Europa. Enhver kan jo sige sig selv, at når man rykker de militære grænser mod øst, når man foretager sådan et skridt som at oprette et polsk-dansk-tysk militært Østersøkorps, så kan det i Rusland kun opfattes på den måde, at det hele er rettet mod Rusland. Hvem skulle det ellers være rettet imod?

På den måde risikerer vi, at lande som Ukraine og Rusland sættes uden for døren i Europa, og at nye skel opstår.

Det har også medført, at Rusland nu har samme offensive atomstrategi som NATO, altså

den strategi, der går ud på, at man på trods af folkerettens principper forbeholder sig retten til som den første part at bruge atomvåben i en konflikt.

Desværre lægger Rusland mere og mere vægt på atomvåben som en del af sit forsvar, fordi det føler sig mere og mere presset på de konventionelle våben, hvor det jo ikke har noget effektivt tilbage.

Enhedslisten ønsker en 180 graders kursændring i dansk NATO-politik. Vi havde i 1980'erne den situation, at Danmark var det land i NATO, som var mest kritisk over for oprustningen. Vi vedtog de sikkerhedspolitiske dagsordener. Dengang kunne man have brugt det socialdemokratiske slagord, at vi gjorde en forskel. Men hvad gør vi i dag? Den danske regering lefler for USA og er faktisk i dag USA's løgende skødehund.

Vi står i den situation, at hvis ikke kursen lægges markant om i løbet af kort tid, vil de muligheder, der var efter Murens fald, være forspildt, og derfor vil jeg på Enhedslistens vegne fremsætte følgende:

Forslag til vedtagelse

»Idet Folketinget ønsker at styrke FN og OSCE med vægt på nedrustning og konfliktforebyggelse, opfordrer Folketinget regeringen til i NATO

- at arbejde for atomnedrustning, forbud mod fremskridtsbrug af atomvåben, forbud mod nye ABM-systemer samt oprettelse af atomvåbenfri zoner,
- at sige nej til en udvidelse af NATO's medlemskreds, opgaver og geografiske mandat,
- at sige nej til udviklingen af en europæisk forsvarsidentitet i NATO og et samarbejde mellem EU og NATO,
- at kræve overholdelse af folkeretten, herunder at NATO-aktioner uden for NATO-områder kræver et FN-mandat, samt
- at arbejde for nedskæring af de militære budgetter og samarbejde med Rusland om en reduktion af de militære styrker i Østeuropa og det baltiske område.«

(Forslag til vedtagelse nr. V 30)

Første næstformand (Birte Weiss):

Der er nu fremsat følgende forslag til vedtagelse: (Se ovenfor). Også dette forslag indgår her efter i forhandlingen.

Tom Behnke (FP):

Vi kan senere på året fejre NATO's 50-års-jubilæum: 50 år, hvor NATO har sikret freden, friheden og sikkerheden, ikke mindst i Europa, og det er vi NATO meget stor tak skyldige for. Hele princippet i NATO om én for alle og alle for én har vist sig at være en stærk konstruktion, der har kunnet holde, og vi er i Fremskridtspartiet stærke tilhængere af NATO, og vi håber, at NATO vil fortsætte i ganske mange år fremover.

Vi er også af den opfattelse, at NATO skal optage flere lande i sin medlemskreds, men vi er også af den opfattelse, at optagelse af flere nye lande skal ske i et moderat tempo. De nye lande skal kunne nå at komme med ind, og vi skal i NATO kunne nå at byde de nye lande velkommen, inden vi begynder at invitere flere lande med.

Vi ser således frem til de næste i hvert fald 50 år i fred og sikkerhed med NATO som garanten for det, på samme måde som NATO har været garanten i de forgangne 50 år.

Vi ser også med glæde, at organisationen Partnerskab for Fred får en større og større rolle, og at de lande, som er med dér, får en større og større tilknytning til NATO, og at vi på den måde også er med til at sikre freden, friheden og sikkerheden i Europa.

Men så er der jo noget med »out of area«, som det så flot hedder. NATO har jo i stadig stigende grad ytret ønske om at få lov til at arbejde uden for NATO's eget område, men det var jo ikke det, der oprindeligt var meningen med NATO-konstruktionen. Meningen var, at det var én for alle og alle for én, at man hjalp hinanden med at beskytte hinanden, men der har været stærke kræfter, der har ønsket, at NATO skulle have lov til at arbejde uden for området.

Hidtil har man så forsøgt at holde fast i, at det i hvert fald kun må ske, hvis der foreligger et klart FN-mandat til at gøre det. Men på det seneste har vi så set, at selv det kriterium er begrundt at smuldre og blive flosset i kanten. Vi har set den danske regering tage lidt mere let på det princip, og det synes vi i Fremskridtspartiet er beklageligt.

Det er vores klare opfattelse, at hvis NATO skal deltage – og det kan der meget vel være situationer hvor NATO er nødt til at gøre – må der som minimum ligge et FN-mandat til grund for, at NATO-landene går uden for NATO's eget område.

Vi ser også med tilfredshed, at hele ideen om en Vestunion under EU nu er ved at blive lagt i mølposen, at den allerede er blevet skrottet, og at man nu i langt større grad taler om, at der skal være en europæisk afdeling af NATO, for det er jo en langt mere tiltalende fremtid og som sagt også en langt mere sandsynlig fremtid.

Vi har i Fremskridtspartiet hele tiden været imod, at man oprettede Vestunionen. Vi har ikke haft noget imod, at man lavede en lille-søster til NATO, om jeg så må sige, hvor man også har mulighed for at diskutere centrale problemer i Europa, men det er meget vigtigt, at det til stadighed er en fast del af NATO, og at det er i NATO-samarbejde og NATO-sammenhæng, beslutningerne bliver truffet. Og dermed har jeg også sagt, at vi i Fremskridtspartiet lægger vægt på, at USA og Canada er med i det samarbejde.

Det, der så kan undre mig, er jo, at regeringen bevæger sig i den retning, som regeringen gør. For regeringen består jo for tiden af partierne Socialdemokratiet og Det Radikale Venstre, to partier, der mere end nogen andre i sin tid kæmpede hårdt for de såkaldte fodnoter og gjorde alt, hvad de kunne, for at lægge NATO hindringer i vejen. Og så pludselig i dag kan Socialdemokratiet og Det Radikale Venstre næsten ikke komme til at overhale hinanden for, at nu skal NATO bare udvikle sig, nu skal NATO bare have lov. Men det kan selvfølgelig være, at det skyldes, at efter Murens fald mangler de deres åndelige vejleder i, hvordan man skal stemme i Folketinget.

Lad mig så sige med hr. Arne Melchior's ord in mente, at Fremskridtspartiet ikke umiddelbart kan støtte regeringens forslag til vedtagelse. Hr. Arne Melchior sagde jo så flot, at det er et ganske tyndt forslag til vedtagelse, at det stort set er som at række tungen ud ad vinduet, og at det kun skal bruges som et afværgeforslag i forhold til det af SF fremsatte forslag til vedtagelse.

Jeg synes i øvrigt, at det er kritisabelt, at regeringen ikke har et stærkere bud på, hvad der skal ske i fremtiden i forhold til NATO, men vi får jo nok at se, at der udkrystalliserer sig noget mere.

På baggrund af det, jeg har sagt her, og på grundlag af ordlyden i SF's forslag til vedtagelse, kan vi til gengæld støtte det forslag til vedtagelse, netop ud fra det synspunkt, at skal

NATO have lov til at arbejde uden for NATO-området, må det kræve et FN-mandat.

Og afslutningsvis er det ikke nogen hemmelighed, at Enhedslistens forslag til vedtagelse kan vi afgjort ikke stemme for.

Udenrigsministeren (Niels Helveg Petersen):
Der er først et par bemærkninger til hr. Holger K. Nielsen:

Det forholder sig ikke sådan, at der foreligger et forslag fra den tyske regerings side vedrørende det at give afkald på førstegangsbrug af atomvåben. Det har været nævnt fra tysk side, men der foreligger ikke noget forslag.

Jeg synes i øvrigt, at både hr. Søvnal og hr. Holger K. Nielsen skulle notere sig, at den samme tyske udenrigsminister, som de i øvrigt citerede med tilslutning, jo også går ind for opstillingen af den militære trussel over for Slobodan Milosevic i forbindelse med Kosovo-konflikten. Det synes jeg må være interessant ikke mindst for SF at notere sig.

Hele den nukleare del af det strategiske koncept forudses at ville fortsætte uændret. Og jeg mener ikke, at det er hensigtsmæssigt på nuværende tidspunkt at ændre ved dét. Jeg har et meget pragmatisk syn på den sag. Jeg lægger mærke til, at med udgangspunkt i den gældende strategi på dette område – også omfattende det nukleare – har det været muligt at nedbringe antallet af landbaserede atomvåben i Europa med 90 pct. Den strategi har altså ikke stået i vejen for at gennemføre en omfattende – og jeg synes meget velkommen – nedbringelse af atomarsenalerne i Europa, og en fastholdelse af status quo på dette område står heller ikke i vejen for, at vi kan komme videre i de kommende år med atomnedrustningen. Det er de argumenter, som for mig spiller en særlig rolle ved vurderingen af den side af sagen, hvortil i øvrigt kommer, at det jo er fuldstændig oplagt, at ingen af atommagterne – hverken de vestlige eller Rusland – har i sinde at give afkald på førstegangsbrug.

Jeg vil gerne gøre et par bemærkninger om folkeretten. Det har spillet en rolle i debatten i dag, hvad folkeret er for noget, og jeg vil da gerne understrege, at folkeret i hvert fald ikke er noget statisk, men at folkeretten udvikler sig. Udviklingen i disse måneder og år er jo præget af nydannelser, og jeg vil nævne nogle af dem.

For eksempel åbnede den kolde krigs afslutning mulighed for at etablere særlige straffedomstole for krigsforbrydere fra det tidligere

Jugoslavien og Rwanda, noget som ellers hidtil ville have været anset for utænkeligt. Det samme gælder beslutningen sidste år om oprettelse af en permanent straffedomstol, og beslutningen vidner om, at folkeretten ikke er statisk, men at nye standarder bliver til i takt med den politiske udvikling.

Det samme præger jo også i høj grad den praksis, som udvikler sig i verden. Det så vi ved anholdelsen af Chiles tidligere statschef Pinochet, som jo hurtigt opnåede bred accept på trods af Pinochets status som tidligere statsoverhoved. Der er her tale om en klar advarsel til både tidligere og nuværende og eventuelt kommende diktatorer om, at verdenssamfundet ikke har glemt deres omgøring. På havetsområdet ser vi også en stærk udvikling i folkeretten. En række stater oprettede for få år siden 200-sømil økonomiske zoner og satte sig dermed i spidsen for en udvikling, der siden har vundet almindelig accept.

Beslutningen om NATO-indsatsen i Kosovo må ses i samme lys. Set fra regeringens side havde det været ønskeligt – det har jeg aldrig lagt skjul på – at der havde været et klart mandat fra FN's Sikkerhedsråd, men der forelå en ekstraordinær situation. For det første havde Sikkerhedsrådet med henvisning til FN-pagtens kapitel 7 slået fast, at der forelå en trussel mod sikkerheden i regionen, og FN's generalsekretær havde fremhævet det samme og havde desuden fremhævet, at man stod på randen af en humanitær katastrofe. På den baggrund var der stor opbakning i det internationale samfund til at opstille en militær trussel. Der var en bred kreds af lande, også uden for NATO-kredsen, som var enige i, at aktionen på dette grundlag var legitim, særlig med henvisning til de humanitære grunde.

Hr. Holger K. Nielsen nævnte flere gange i sin tale, at aktioner måtte være baseret på FN; men det var aktionen i Kosovo også. Der forelå en sikkerhedsrådsresolution, som konstaterede, at de forpligtelser, man havde pålagt serberne, ikke var overholdt, og der forelå en konstatering af, at situationen derfor udgjorde en trussel mod fred og sikkerhed i regionen. Der var altså et FN-baseret grundlag for at opstille en militær trussel. Men jeg vil gerne understrege, at der her – både for Danmarks vedkommende i de overvejelser, man gjorde sig i Folketinget og i regeringen, og i de overvejelser, man gjorde sig i andre lande – var tale om en konkret vurdering på grundlag af en konkret situation, og at

det var det afgørende. Men der er ingen tvivl om, at Kosovobeslutningen bryder nye veje og derved også er med til at påvirke spørgsmålet om, hvad der er folkeret.

Spørgsmålet om, hvordan man i øvrigt skal se på begrebet humanitært begrundede indsatser, vil uden tvivl blive et af de store spørgsmål i udenrigspolitikken i de kommende år. Folkerettens, skal vi sige, traditionelle råderum, var jo at regulere forholdet mellem stater, men den humanitære folkeret i Pinochetsagen, når det drejer sig om krigsforbrydelsesdomstole og andet, overskrider jo nationalstatens grænser og begynder – kan man sige – at regulere forholdet til f.eks. individer. Der indvindes ny jord her.

Regeringen interesserer sig meget for den problemstilling, og regeringen har anmodet Det Danske Udenrigspolitiske Institut om at lave en lille betænkning og samle tanker og overvejelser sammen for at belyse netop denne problemstilling. Regeringen agter også at afholde et seminar med førende udenlandske folkeretseksperter for at belyse den udvikling, vi her ser for os, netop for at vi også kan få den offentlige debat og få den på det bedst mulige niveau over for en udvikling, som vil komme til at sætte sit præg på de kommende år.

Jeg synes i øvrigt, at man i diskussionen om Kosovo – herunder især Ruslands rolle – også skal notere sig, hvad det er, der sker i disse døgn. Der sker det, at man på ny aktiverer den militære trussel over for serberne og på det grundlag har iværksat en, må vi nok sige, storstilet indsats for at bringe parterne i Kosovo på talefod og bringe dem til at indgå politiske aftaler, der mere grundlæggende forhåbentlig kan løse Kosovos problemer. Kosovo har brug for, at der bliver tilvejebragt en politisk løsning og en øget selvstændighed for Kosovo.

Fru Helle Degn spurgte til indholdet i forslagene om at gøre PfP mere operativ. Det drejer sig om at styrke partnerlandenes inddragelse i muligheden for at deltage i NATO-ledede Pfp-operationer; det drejer sig om at styrke Pfp's forsvarsplanlægning, udarbejdelse af et koncept for multinationale styrkeformationer – dvs. blandede NATO- og partnerformationer – og endelig styrkelse af trænings- og øvelsesvirksomheden inden for Pfp. Der forudses også konsultationer om sikkerhedspolitiske spørgsmål.

Til hr. Søvnald et par få og små bemærkninger. For det første vil jeg gøre opmærksom på, at med det, der er indeholdt i finanslovforliget,

og med freds- og stabilitetsrammen, sættes der nu – som fru Helle Degn rigtigt gjorde opmærksom på – her i Danmark flere midler ind på at kunne yde en forebyggende indsats. Endvidere forbereder vi en tilpasning af de såkaldte CFE-aftaler om konventionelle styrker, som forhåbentlig kan gøres færdig til vedtagelse på OSCE-topmødet senere i 1999, samtidig med at man inden for OSCE forhåbentlig kan færdiggøre charteret for europæisk sikkerhed. Anstrengelserne for at gøre OSCE til en stærk og vigtig organisation for europæisk sikkerhed er på ingen måde lagt i posen; tværtimod er det et arbejde, der foregår med stor energi i disse måneder.

Jeg vil til sidst gerne takke ordførerne for opslutningen om den vedtagelse, regeringspartierne har foreslået. Den udgør et godt grundlag for regeringsarbejdet forud for topmødet i Washington.

Holger K. Nielsen (SF):

Jeg vil også godt takke for en god diskussion her i dag. Det er jo i sig selv positivt, at vi her i Folketinget får en debat om NATO's fremtidige strategi, og også – synes jeg – at debatten i så høj grad har handlet om noget af det, der er mest centralt: Hvordan vi får et sikkerhedssystem, der på den ene side kan fremme fred og sikkerhed og på den anden side også kan fungere i praksis og i forlængelse heraf fastholde FN som en væsentlig del af verdenssamfundet?

Sådan som jeg har forstået regeringen og også de fleste andre partier, er der enighed om, at FN stadig skal være en væsentlig ramme for det internationale samfunds aktiviteter, også når det gælder den internationale sikkerhedspolitik. Derfor er jeg ikke i tvivl om, at både med debatten her i dag og med det forslag til vedtagelse, som regeringen har fremsat, ligger der et modspil til de allermest fantasifulde kræfter i USA, som ønsker at koble NATO fuldstændig fra FN – kræfter, som i virkeligheden ønsker at underminere FN og give NATO rollen som den organisation, som skal definere, hvordan den internationale sikkerhedsorden skal udformes. Det vil sige, at der er grundlag for, at også den danske regering kan lægge et pres på USA, lægge et pres på de kræfter, som ønsker nogle helt grundlæggende ændringer i den internationale orden, og i den forstand synes jeg, det har været tilfredsstillende, at vi har haft debatten i dag. Den har givet klarhed om-

kring den danske position i forhold til nogle ret vidtløftige ideer, som har været fremme.

Dér, hvor vi har en uenighed, er jo naturligvis i spørgsmålet om, hvor præcise man skal være, hvor meget man skal have mulighed for alligevel at give efter for amerikansk pres. Jeg noterede mig med stor opmærksomhed, hvad udenrigsministeren sagde om Kosovosituationen, hvor han sagde, at han naturligvis havde ønsket sig et mere klart FN-mandat, men at der her var tale om en ekstraordinær situation. Noget tilsvarende har den tyske regering sagt, og en række andre europæiske regeringer har også sagt nogenlunde det samme.

Men det, som er problemet, er, at alle de ekstraordinære situationer, alle de undtagelser efterhånden kan blive til reglen. Det var jo også rigtigt, som det blev sagt af udenrigsministeren, at folkeretten i den forstand er fleksibel. Den bevæger sig hele tiden alt efter den praksis, som er gældende, og derfor er vi nødt til at være meget opmærksomme på, om vi er med til at flytte grænserne for folkeretten, og at vi – hvis vi gør det – er bevidste om, hvad vi gør.

I forlængelse heraf: Vil vi være med til at institutionalisere en sådan ændring af praksis, ved at vi måske direkte ændrer nogle ting i NATO, ændrer NATO's strategiske koncept, ændrer andre formelle spilleregler, som der er i øjeblikket om forholdet mellem FN og NATO? Så er vi nødt til at diskutere det ud fra, at vi er nødt til at kende konsekvenserne af det og have en mere grundlæggende diskussion af de ting. I den sammenhæng er der efter vores opfattelse for megen usikkerhed i det forslag til vedtagelse, regeringen er kommet med, og jeg synes heller ikke, de svar, der er givet i dag, fjerner usikkerheden. Vi kan selvfølgelig ikke stemme imod vedtagelsen, men vi vil undlade at stemme til den ud fra det positive grundsyn, at vi ønsker at holde regeringen så fast som muligt på, at den skal gå imod de stemmer, der lyder bl.a. fra USA.

Så lige om førstegangsbrug af atomvåben: Det er jo korrekt nok, at det var den tyske udenrigsminister, der kom med den idé, og han kom i en vis diskussion, ikke alene internt i den tyske regering, men også med USA og i øvrigt også med Frankrig. I den sammenhæng kunne man da godt have forestillet sig, at der var kommet nogle positive tilkendegivelser fra en dansk udenrigsminister, som i 1980'erne kæmpede for den idé, som nu bliver lanceret af den tyske udenrigsminister.

Som jeg sagde tidligere i dag, har den tyske udenrigsminister jo ikke stået alene. Også andre regeringer har sagt, at det var væsentligt at få en debat om, hvordan NATO kan spille en aktiv rolle i forbindelse med at fremme afspændingsprocessen i hele Europa, og dér synes vi, det er uforståeligt, at den danske regering i den grad har lagt sig i forlængelse af USA. Det er skuffende, at man ikke har støttet Joschka Fischers forslag, selv om jeg udmærket er klar over, at Joschka Fischer på andre områder ligger tættere på regeringen.

Men som sagt: Debatten har alt i alt været positiv, og jeg tror også, at der – på trods af de uenigheder, der er om enkeltheder – er en grundlæggende forståelse for og en grundlæggende enighed her i Folketinget om, at vi skal have en international retsorden, som er bygget op på FN. Vi mener så, at hvis man mener det alvorligt med, at FN skal fastholdes som den væsentlige globale organisation, også når det gælder sikkerhedspolitik, kræver det altså, at man er mere præcis, når man laver de såkaldte ekstraordinære tiltag, og at man er mere forsigtig.

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

Ligesom hr. Holger K. Nielsen mener jeg også, debatten har været positiv, ikke mindst ved klart på ny at trække op, hvor vandene skiller.

Ved debattens begyndelse, efter hr. Holger K. Nielsens ordførelse som forespørger, havde vi en diskussion om, hvorvidt der var stor forskel på det, udenrigsministeren havde sagt, og det, hr. Holger K. Nielsen har fremsat som forslag til vedtagelse. På det tidspunkt gik hr. Holger K. Nielsen herop og sagde, at der var ikke så stor forskel mellem ministerens og SF's synspunkter. På det tidspunkt kendte hr. Holger K. Nielsen jo endnu ikke regeringspartiernes vedtagelse, som jeg går ud fra at udenrigsministeren vil stemme for. Han kan altså ikke stemme for hr. Holger K. Nielsens forslag – skal vi sige det på rent dansk – så går han imod hr. Holger K. Nielsens forslag til vedtagelse.

Ergo burde hr. Holger K. Nielsen på nuværende tidspunkt ikke bare indse – for det har han nok for længst gjort – men også indrømme, at der er en afgørende og grundlæggende forskel mellem det, udenrigsministeren har sagt på regeringens vegne, og det, som SF siger i sit forslag til vedtagelse.

(Kort bemærkning).

Hans Engell (KF):

Jeg takker udenrigsministeren for svaret, og det giver mig anledning til en bemærkning og et spørgsmål.

Jeg synes, det fremgår af debatten som noget meget interessant, at regeringen har truffet den beslutning ikke at ville støtte den tyske udenrigsminister i hans synspunkter om NATO's atomstrategi, og det mener jeg er en meget vigtig beslutning. Man kan i virkeligheden sige, at det er den definitive afsked med en lang årrækkes fodnotopolitik, at en regering af Socialdemokratiet og Det Radikale Venstre har valgt så entydigt og klart – og det hilser jeg med tilfredshed – at stå bag NATO's atomstrategi, som vel at mærke er uændret.

Det andet er et spørgsmål, jeg stillede til udenrigsministeren tidligere under debatten, nemlig fortolkningen af den vedtagelse, der skal til afstemning om lidt her i Folketinget. Jeg spurgte udenrigsministeren, om man ikke må fortolke vedtagelsen på en sådan måde, at den i hvert fald ikke ændrer på den kendsgerning, at regering og Folketing som hidtil vil kunne tage stilling fra sag til sag; at det må bero på en konkret vurdering, og at der ikke i denne vedtagelse ligger nogen som helst begrænsninger i retning af, at den danske regering eller Folketinget har fraskrevet sig muligheden for, at vi selv uden et klokkerent FN-mandat vil kunne deltage i f.eks. NATO-operationer af fredsskabende karakter.

Første næstformand (Birte Weiss):

Var det en kort bemærkning, hr. Svend Aage Jensby ønskede? Ja, men de korte bemærkninger er nu til hr. Holger K. Nielsen. Ellers bliver det i anden omgang.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg lyttede også i første runde meget interesseret til det spørgsmål, hr. Hans Engell stillede til udenrigsministeren: Betyder vedtagelsen, at der ikke er nogen begrænsninger?

Jeg vil godt spørge hr. Hans Engell, om det er en forudsætning for Det Konservative Folkepartis stemme for regeringspartiernes forslag, at det skal fortolkes således, som hr. Hans Engell ønsker, altså at der ikke er nogen begrænsninger. Jeg synes, det er meget væsentligt at få det afklaret, for der har jo været nogen tvivl om, hvad det egentlig er for et forslag; hvad det,

som regeringspartierne har foreslået, egentlig betyder.

(Kort bemærkning).

Hans Engell (KF):

Jamen jeg vil da gerne svare hr. Albrechtsen.

Selvfølgelig er der begrænsninger, meget store begrænsninger endda. Det vil der være for Det Konservative Folkeparti ligesom for andre partier. Hvis vi skal give støtte til operationer, der ikke har et klart FN-mandat, vil vi tænke os meget, meget grundigt om, og vi vil vælge – som jeg går ud fra at flertallet af partier vil – at vurdere fra sag til sag, om vi føler, det er en operation, som danske militære enheder skal deltage i. Men vi er helt fortrøstningsfulde ved, at regeringen, som den hidtil har gjort, omhyggeligt vil vurdere, om den mener, at der som f.eks. i Kosovo er en absolut humanitær nødvendighed, der betinger en dansk deltagelse.

Men det er ikke sådan, at vedtagelsen betyder, at regeringen er blevet pålagt eller at Folketinget selv har pålagt sig nogle restriktioner for så vidt angår fremtidige beslutninger, der snerper bare tilnærmelsesvis i retning af det, hr. Holger K. Nielsen og også Enhedslisten har givet udtryk for under debatten. Det afgørende er, at vi har handlefriheden til at kunne tage stilling fra sag til sag, men det betyder ikke, at vi vil kaste os ud i alle mulige operationer.

Helle Degn (S):

På Socialdemokratiets vegne skal jeg afvise Enhedslistens forslag til vedtagelse med henvisning til min ordførertale.

Ministerens bemærkninger om folkeretten vil jeg erklære mig helt enig i. Den humanitære folkeret og den spændende fornyelse, vi er i gang med at opleve, er lige præcis den fornyelse, som jeg tror mange har set frem til.

Vi ser meget frem til DUPI-rapporten og den diskussion, den kan give anledning til, og vi håber, at udenrigsministeren vil drage omsorg for, at den drøftelse også kan blive gennemført her i Folketinget på en god måde.

Freds- og stabilitetsbevillingen på finansloven er netop, sådan som vi ser det, et udtryk for den nye sikkerhedspolitik som et supplement til allerede kendte redskaber i vores sikkerhedspolitiske ageren.

Til hr. Hans Engell vil jeg gerne sige, at S står bag NATO's atomstrategi. Jeg synes, hr. Hans Engell ganske elegant prøver at se bort fra, hvad der er sket siden 1989, de betydelige for-

andringer i landskabet i Europa, som også Socialdemokratiet her kvitterer for.

Hr. Holger K. Nielsen og hr. Villy Søvndal havde bemærkninger om USA's NAA-delegationsleder, den republikanske senator Roths tanker. Vi synes selvfølgelig, det er interessante signaler, men man skal altså efter vores opfattelse læse dem med et gran salt. Derimod skal man lytte til administrationens efter vores opfattelse klare afstandtagen til NATO som en global vagthund eller politimand. Der er nemlig fra USA's side givet stærk tilslutning til og tilsagn om en euroatlantisk forpligtelse.

Til SF's bemærkninger om FN: Opretholder man FN's legitimitet ved bare at holde sig til de gamle regler og formuleringer om vetoretten, mener jeg, man gør FN en bjørnetjeneste.

Jeg synes, vi fra dansk og nordisk side mange gange har kæmpet for, at der kunne blive fulgt op på Palmekommissionen og andre forsøg på at give nogle signaler til FN om at forny sig; men vi har også siddet i FN og været vidne til 45 Sikkerhedsrådsbeslutninger, som er truffet i enighed i Iraksagen, hvor man efterfølgende ser et fuldstændig handlingslammet FN. Det holder ikke. Man kører FN ud på et sidespor, hvis man ikke igen får FN ind i en aktiv ageren. Det synes vi er synd, og derfor synes vi, at SF og Enhedslisten i virkeligheden gør FN en bjørnetjeneste.

Jeg skal slutte med at sige, at når hr. Søvndal mener, at NATO burde afvikles – det er ligesom en ønskedrøm – og henviser til Gorbatsjov, må man sige, at Gorbatsjovs forståelse af, hvordan tingene har udviklet sig, desværre er holdt op på en eller anden måde, ligesom SF heller ikke følger med i den udvikling, der er sket. Der er jo sket det i Europa og i Europas sikkerhedspolitik, at vi ud over et NATO, som vi har haft og kendt før, nu har fået et stærkere og stærkere europæisk samarbejde, et stærkere EU og et stærkere og stærkere OSCE, og de ting bliver spændende at forene som en ny fælles sikkerhedskonstruktion og arkitektur i fremtidens udelte Europa.

Svend Aage Jensby (V):

Jeg har bedt om ordet her i anden omgang, fordi jeg blev betænkelig, da hr. Holger K. Nielsen var ved at fortolke den vedtagelse fra regeringens side, som mit parti har givet tilsagn om at ville stemme for. Jeg er meget betænkelig, når hr. Holger K. Nielsen begynder at fortolke det, vi står for i udenrigs- og sikkerhedspolitik.

Jeg vil bede udenrigsministeren bekræfte, at vedtagelsens formulering er i harmoni med og dækker det, der står i det trykte manuskript, vi har fået delt rundt, på side 7, nederste halvdel. Her nævnes det, at en del af grundlaget for NATO's løsning af kriseopgaver uden for eget område skal være tilstrækkelig international legitimitet, typisk i form af et mandat fra FN.

Det siges videre, at spørgsmålet må håndteres fleksibelt på grundlag af en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde, og at NATO-landene ikke bør fraskrive sig muligheden for at hjælpe andre, f.eks. ud fra humanitære grunde, som vi har set det i Kosovo. NATO og Danmark har behov for fleksibelt at kunne vurdere hver enkelt situation, både hvad angår spørgsmålet om det legale grundlag for ikke-artikel 5-operationer, og hvad angår spørgsmålet om, i hvilket geografisk område NATO skal kunne agere.

Det er magtpåliggende for mig at få bekræftet, at vedtagelsen, som den nu ligger fra regeringen, er i harmoni med det, jeg har citeret.

Villy Søvnal (SF):

Til fru Helle Degn blot dette, at det er jo rimelig let at argumentere med, at de, der ikke er med på den flugt fra FN-systemet, ikke er fulgt med udviklingen. Jeg ser det som et meget lidt analytisk argument, som slet ikke forholder sig til virkeligheden, og jeg synes, udenrigsministeren er tættere på, når han siger, at det er en vej fyldt af problemer, men at han ikke kan se nogen anden vej. Det er så her, vores opfattelser er forskellige. Men at komme med en flot bemærkning om, at det er forskellen mellem dem, der følger med, og dem, der ikke følger med, synes jeg er lidt nemt.

Jeg synes også, det er nemt i forbindelse med den danske debat. Hvis man kigger på, hvad FN-Forbundet siger – FN-Forbundet, som dog er den danske repræsentation for FN-systemet – advarer de meget kraftigt imod den udvikling, der er på vej. Også fru Helle Degns partifæller i FN-Forbundet siger, at vi hermed er på vej til at ophæve den internationale retsorden. Det kan godt være, det ikke gør indtryk på fru Helle Degn, men jeg synes, det er for let at klare det med en opdeling i nogle, der følger med, og nogle, der ikke følger med. Der er tale om en reel politisk uenighed, og det synes jeg man skulle forholde sig til.

Så blot en enkelt kommentar til udenrigsministeren. Jeg sad og søgte efter de punkter i udenrigsministerens tale, hvor det blev nævnt,

at man principielt kan fravige FN-Forbundet, og det har jo betydning, også fordi det foregår i det danske udredningsarbejde.

Jeg hørte tre principper i udenrigsministerens tale. Det ene var, at hvis man står over for en humanitær katastrofe som i Kosovo, kan man diskutere at bøje folkeretten og se bort fra et FN-mandat. Det andet princip var, at hvis der eksisterer resolutioner, som ikke bliver overholdt, kan man også overveje det, og hertil er der jo det at sige, at det har vi en række eksempler på. Det tredje princip, udenrigsministeren nævnte, var, hvis vi står med en trussel mod sikkerheden i et område.

Der er i hvert fald to af principperne, der vil kunne give anledning til aktivitet en række steder, men jeg vil godt spørge udenrigsministeren, fordi det er den alvorlige del af debatten: Betyder denne søgning efter principper, at udenrigsministeren i det udredningsarbejde, der foregår, ønsker, at man ikke fortsat hopper fra tue til tue og skal tage stilling til en situation, der eksploderer, men prøver at finde nogle principper for, hvornår man kan fravige FN-mandatet? Var det det, der lå i den søgning efter principper?

(Kort bemærkning).

Helle Degn (S):

Beklager at hr. Villy Søvnal ikke helt forstår, når jeg siger, at for mig er det ikke alene argumentation for, om man følger med eller man ikke følger med, der er vigtig. Jeg konstaterer, at SF og hr. Gorbatsjov på et eller andet tidspunkt går i stå i udviklingsprocessen og ikke følger med. Jeg synes reelt, det er en svækkelse af FN, når vi sidder med et Sikkerhedsråd, som træffer 45 beslutninger i enighed, laver 45 resolutioner på Iraksagen uden at have evnen til at følge dem op. Det er en underminering af det, som vi gerne ser, nemlig et aktivt og stærkt FN.

Jeg tror også, det er det, som SF og Enhedslisten gerne vil, men med denne venners opbakning og støtte giver man altså i virkeligheden FN dødsstødet, så det ikke får muligheden for at kunne agere. Når man kan blive enig om at træffe beslutninger, men ikke kan føre handlingerne ud i livet, er det en svækkelse og en underminering af FN, som vi synes det er ærgerligt at være vidne til.

Peter Skaarup (DF):

Ja, grunden til, at jeg tager ordet her i anden runde, er jo, at Enhedslisten også har fremsat et

forslag til vedtagelse, og jeg synes jo nok, det sådan set bare beviser det, som Dansk Folkeparti har sagt gennem hele debatten, nemlig at SF og Enhedslisten reelt ønsker en udmeldelse af NATO. De anerkender ikke, at vi har det her gode forsikrings-selskab, som NATO har været gennem den 50-års-periode, hvor Danmark også har været medlem.

Enhedslisten siger det meget klart i den første pind, nemlig at vi skal afstå fra førstegangsbrug af atomvåben i NATO, at vi skal oprette atomvåbenfri zoner osv. Så er vi jo altså tilbage igen i koldkrigsårene, og vi er tilbage igen til de der meget NATO-modstanderagtige synspunkter, som vi ser både fra SF og Enhedslisten her i dag.

Derfor skal jeg på Dansk Folkepartis vegne afvise det forslag til vedtagelse, som Enhedslisten har fremsat, og også det, SF har fremsat, og meddele, at vi støtter regeringens forslag til vedtagelse.

Keld Albrechtsen (EL):

Hr. Skaarup har fuldstændig ret i, at det forslag til vedtagelse, som Enhedslisten har fremsat, vil betyde, at vi vender tilbage til den NATO-kritiske linje, som var her i Folketinget i 1980'erne.

Men jeg må så sige, at der er et punkt, hvor jeg bliver nødt til at sige, at jeg ikke er helt enig med hr. Holger K. Nielsen, og det er i den bedømmelse, at det her skulle have været en positiv debat. Jeg må desværre sige, at jeg har meget vanskeligt ved at få øje på, hvori det positive skulle ligge.

Hr. Hans Engell beskrev jo meget præcist, hvad det er, der sker i dag, nemlig at man fra regeringens side har sagt: Sæt det definitive punktum for den politik, som det såkaldte alternative sikkerhedspolitiske flertal førte her i Folketinget i 1980'erne, bl.a. med dagsordener imod hr. Hans Engells stemme, dengang hr. Hans Engell var minister og skulle forvalte det, bl.a. dagsordener, der vendte sig klart imod førstegangsbrug af atomvåben. Nu bakker en dansk regering så op bag den politik, som hr. Hans Engell dengang forsøgte at få flertal for her i Folketinget, men som han ikke kunne få. Derfor kan jeg godt forstå, at hr. Hans Engell er tilfreds med debatten, som den bevæger sig, men jeg må sige, at jeg er skuffet over Det Radikale Venstre, og jeg er skuffet over Socialdemokratiet, når de på den måde bevæger sig baglæns.

Så taler udenrigsministeren om folkeretten. Udenrigsministeren brugte jo meget Kosovo som eksempel, men det, som jeg synes er meget betænkeligt, er, at vi jo ser klart, hvordan Venstre og De Konservative har sat deres betingelser på forståelsen af den foreslåede vedtagelse. Det er en glidebane. Man forbeholder sig retten til at træffe beslutninger om militære aktioner uden FN-mandat ud fra en, som man siger, konkret bedømmelse i hver enkelt situation.

Så siger fru Helle Degn, at SF og Enhedslisten gør FN en bjørnetjeneste. Hvis USA fortsætter med på den måde at træffe beslutninger på NATO's vegne uden FN-mandat, ja, så bliver det til sidst fuldstændig umuligt at få vedtaget noget som helst i FN, for hvordan kan man forestille sig, at andre lande, f.eks. Rusland, skal blive ved med at lægge stemmer til resolutioner i FN's Sikkerhedsråd, som så bagefter bliver fortolket af NATO efter NATO's eget for godt-befindende og uden for den kreds, som i FN's Sikkerhedsråd vedtog disse resolutioner? Hvis fru Helle Degn og hendes regering fortsætter med sammen med USA på den måde at overtage retten til at fortolke FN's resolutioner, jamen så bliver det til sidst umuligt at få vedtaget noget som helst i FN.

Derfor må jeg stille modspørgsmålet: Hvem gør FN en bjørnetjeneste? Ja, det gør de, der på den måde forsøger på at flytte autoriteten væk fra FN og over i NATO.

I dag ligger det altså således, at man ikke engang har kunnet samle sig om at støtte den tyske udenrigsministers initiativ om forbud mod førstegangsbrug af atomvåben, og at man bevæger sig ud på en farlig glidebane, som kan lede Danmark sammen med USA ud i militære eventyr, hvis konsekvenser man i dag ikke gør sig nogen forestilling om.

Første næstformand (Birte Weiss):

Udenrigsministeren – og så tror jeg, tidspunktet nærmer sig for afstemning.

Udenrigsministeren (Niels Helveg Petersen): Både hr. Engell og hr. Jensby har spurgt til forståelsen af den vedtagelse, som er foreslået af regeringspartierne, og jeg kan sige, at den tale, jeg holdt til indledning og herunder selvfølgelig også den side 7, som hr. Jensby omfattende citerede, helt og fuldt er et udtryk for regeringens politik og opfattelse, og at vedtagelsen her i dag er helt i overensstemmelse med os.

Jeg vil gøre opmærksom på, at hvor vi taler om, at vi bevæger os uden for den ramme, hvor der ikke er et klart FN-mandat, så må spørgsmålet håndteres fleksibelt på grundlag af en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag til vedtagelse nr. V 29 af Helle Degn (S) og Jørgen Estrup (RV) (se foran) vedtoges med 81 stemmer (S, V, KF, DF, CD, RV og KRF) mod 8 (EL og FP); 9 (SF) stemte hverken for eller imod.

Hermed var følgende forslag bortfaldet:

Forslag til vedtagelse nr. V 28 af Holger K. Nielsen (SF).

Forslag til vedtagelse nr. V 30 af Keld Albrechtsen (EL).

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

6) Første behandling af lovforslag nr. L 159: Forslag til lov om ændring af lov om gennemførelse af overenskomst om retsstillingen for NATO-styrker og af protokol om NATO's militære hovedkvarterer. (Gennemførelse af overenskomst om retsstillingen for styrker fra lande, der deltager i Partnerskab for Fred m.v.).

Af udenrigsministeren (Niels Helveg Petersen). (Fremsat 13/1 99).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Lotte Bundsgaard (S):

Da Folketinget i 1955 vedtog den lov, der gennemførte overenskomsten om retsstilling for NATO-styrker, skete det i skyggen af den kolde krig. Europa var opdelt i Øst og i Vest. Der var dem, der var os, de onde og de gode.

I dag ser Europa heldigvis meget anderledes ud. Den kolde krig er slut, vi taler ikke længere

om Warszawapagten, atomtrussel fra Sovjet og alle de andre begreber, som blev ført ind i det politiske sprog i koldkrigstiden. I dag taler vi om samarbejde, fællesskab og partnerskab, og det er netop det, der er baggrunden for lovforslaget, som vi debatterer i dag.

Forslaget handler nemlig grundlæggende om, at vores nye partnere i Partnerskab for Fred skal have de samme rettigheder og pligter, den samme retsstilling som vores allierede i NATO. Det være sig, når PFP-landenes styrker opholder sig i et Partnerskab for Fred-land eller i et NATO-land.

I dag har vi indgået en overenskomst med de øvrige medlemmer af NATO, der sikrer en række regler for styrker, der opholder sig i et andet NATO-land. Men når vi inviterer styrker fra PFP-landene, gælder der ikke de samme regler for dem. Det betyder eksempelvis, at vi ikke helt ved, hvordan vi skal forholde os, hvis en soldat fra et Partnerskab for Fred-land begår en kriminel handling, medens han eller hun midlertidigt opholder sig i Danmark.

Socialdemokratiet ønsker, at samarbejdet inden for Partnerskab for Fred styrkes, udvikles og udvides. Samarbejdet i NATO handler ikke længere om at beskytte sig imod fjenden i Øst, men om at sikre fred og stabilitet i Europa, ja, i hele verden.

Derfor mener vi i Socialdemokratiet, det er positivt, at vi sikrer, at de samme rettigheder gælder for vores styrker, hvad enten de er i et NATO-land eller i et Partnerskab for Fred-land. Det samme gælder naturligvis den anden vej rundt.

Vi kan også godt tilslutte os, at udenrigsministeren får beføjelser til at fastsætte regler, således at andre lande også kan komme ind under de her regler. Styrken i vores nutidige forsvarspolitik er, at vi ikke kun samarbejder med landene fra vores gamle militære alliance, men i høj grad også med vores gamle fjender fra de nuværende Partnerskab for Fred-lande, og i sådan en situation er det vigtigt, at der er ordnede forhold.

I Socialdemokratiet kan vi tilslutte os det, ligesom vi kan tilslutte os den del af lovforslaget, der handler om erstatningsansvar. I Socialdemokratiet mener vi, det er nødvendigt, at vi indretter vores love efter de faktiske forhold. Når den kolde krig er slut, er det naturligt, at vi også i NATO-regi samarbejder med andre lande, også lande, som tidligere var vore fjender. Vi er glade for, at den sikkerhedspolitiske situa-